Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ:
ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ,
МУҲАРРАМ, 22-КУН.
ШАМСИЙ,
1370 ЙИЛ,
АСАД, 15-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | **1991 йил 3 август шанба, 148-сон** | НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

ЭШИТТИРИШЛАР ХОЛИС ВА ТЕЗКОР БЎЛСИН

Бугунги кунда радио Ўзбекистон аҳолиси учун ахборот олишнинг энг қулай манбаларидан бири бўлиб қолди. Радиожурналистлар республикада рўй бераётган қайта қуриш жараёнларини кенг ёритмоқдалар, аҳоли турли табақаларининг ижтимоий фикрини шакллантиришга чуқур таъсир кўрсатмоқдалар. Бу ҳолат, ўз навбатида, радио ходимлари зиммасига ҳаво мавжларига чиқарилаётган эшиттиришларнинг холис, тезкор, сифатли бўлиши учун катта масъулият юклайди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети котиби К. Ю. Юсуповнинг республика радиоси журналистлари билан учрашувида жамият, партия ташкилотлари ҳаётининг кўпгина муаммолари ҳақида фикр юритилди. Журналистлар бозор муносабатларига ўтилаётгани сабабли Ўзбекистон ССРнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёти, республиканинг Иттифоқ шартномасига муносабати, Ўзбекистон Компартияси ҳаракат дастурининг бажарилиши қандай бораётганлиги ҳамда бу ҳужжатни чуқурлаштириш юзасидан амалга оширилаётган ишлар хусусида кенг ахборотга эга бўлдилар.

Шу нарса таъкидландики, радиожурналистлар республикада рўй бераётган ижобий жараёнларни, Ўзбекистон аҳолисига муносиб турмуш шароити яратиб бериш ҳамда миллатлараро муносабатларни уйғунлаштириш йўлида қўйилаётган қадамларни ёритишда муҳим роль ўйнашлари керак.

Ўзбекистон ССР раҳбарияти, республика Компартияси иқтисодиётни соғломлаштириш, болалар, хотин-қизлар, пенсионерлар, кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоялаш, жамиятни маънавий янгилаш соҳасида қабул қилаётган карорлар моҳиятини тушунтириб беришда радиоэшиттиришларнинг кенг имкониятларидан тўлиқ фойдаланиш лозим.

Партия комитетлари, деб қайд этилди учрашувда, бундан буён ҳам республикамиз ҳаётини кенг ва холисона ёритишда оммавий ахборот воситаларига яқиндан ёрдам кўрсатаверадилар.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ МАТБУОТ МАРКАЗИ.

Бугун ўлкамизда айни пишиқчилик, Ўзбекистон боғларининг тароватидан дил яйрайди. Ҳосили кўзни қамаштираётган мевали боғларда, экинзорларда етиштирилаётган ноз-неъматлар аҳоли дастурхонига файз киритмоқда. Бу ишларда Тошкент вилоятининг Ғалаба районидаги «Огонёк» совхоз-заводи жамоаси қўшаётган ҳисса ҳам беқиёсдир. Шу кеча-кундузда хўжалик боғларидан 22 тонна олма, 10 тонна олхўри териб олинди.

СУРАТЛАРДА: хўжалик аъзоларининг оддий иш куни.

В. ТЎРАЕВ олган сурат.

Воҳаларни ҳаёв кезганда...

ТЕГИРМОН ЯНА АСҚОТДИ

НАВБАҲОР. «Ойжамол» жамоа хўжалиги аҳолиси ҳамма қатори дўконлардан тайёр ун харид қила бошлагач, тегирмонга эҳтиёж қолмаганди. Узоқ муддат қаровсиз қолган бино нураб, дастгоҳлар яроқсиз ҳолга келди. Ўтган йилдан бошлаб хўжалик буғдой экиб, аъзоларига дон тарқата бошлади. Яна тегирмонга эҳтиёж сезилди.

Уста Зайни эски тегирмонни таъмирлашга киришиб, қисқа муддатда юргизди. Ҳозир тегирмончи Ҳикмат Ҳабибов мурожаат қилганларнинг ҳожатини чиқармоқда.

Т. ИСМАТУЛЛАЕВ.

БОЗОР СОТУВЧИГА ҚАЙИШАДИ

ФАРҒОНА. Бозор расталарида сабзавот-мева узлуксиз бисёр бўлишини таъминлаш мақсадида деҳқонларга қатор қулайликлар яратилди. Яқинда фойдаланишга топширилган 50 ўринли ётоқхонада олис районлардан кўпроқ юк олиб келганлар тунаяптилар. Мабодо деҳқонлар узоқдан юк келтирмоқчи бўлсалар бозор маъмурияти уларга транспорт берадиган бўлди.

БОШПАНА ЖИҲОЗЛАРИ БИЛАН

ФАРҒОНА районининг Миндон қишлоғи аҳолиси ҳам табиий офатдан азият чекканди. Бошпанасиз қолган оилалар қариндошлари ва танишларининкида, чодирларда истиқомат қилишаётганди. Яқинда фарғоналик қурувчилар битказган дастлабки бешта уйга ана шу жабрдийдалар кўчиб киришди. Уйлар гилам, шолча, музлатгич, радио, телевизор сингари жиҳозлари билан эгаларига топширилди.

Ҳ. ЮНУСОВА.

ҲАЗРАТ НАВОИЙДАН СЎЗЛАЙДИ

МИР Алишер таваллудининг 550 йиллигига бағишлаб республика нашриётларида чоп этилган китоб, рисолалар кўргазмаси ташкил этилди.

Кўргазмадан шоир «Хамса»си, лирик девонлари насрий асарларидан ташқари Навоий ҳақида яратилган бадиий ва илмий китоблар ҳам ўрин олган. Айниқса, Афғонистоннинг «Куҳи Гулистон» музейидаги китобдан нусха олиниб, Ўзбекистонда илк бор нашр этилган шоирнинг «Муножот» асари томошабинлар эътиборини тортяпти.

Кўргазма сентябрь ойида шу ҳолича Москвада ҳам намойиш қилинади.

И. ТОШЕВ.

МОТОР ЦЕХИ ВЕЛОСИПЕД ЧИҚАРАДИ

ТОШКЕНТ. Мотор заводининг бешта цехини хориж дастгоҳлари билан жиҳозлаш режалаштирилганди. Бу ишни германиялик мутахассислар бажарадиган бўлишди.

1993 йилда корхона тўла қувват билан ишлаши керак. Ушанда йилига 100 от кучига эа бўлан бир неча минг дона мотор тайёрланади. Корхона қошида болалар велосипеди чиқарадиган цех ишга тушади.

Республикамизда Мамлакатимизда Хорижда

● НУКУС. Бугун бу ерда Қорақалпоғистон журналистлари уюшмасининг съезди бўлди. Съезд қатнашчилари бошқарув раиси К. Бекжоновнинг уюшма фаолияти тўғрисидаги ҳисобот маърузасини тинглаб, муҳокама қилдилар.

Съезд журналистлар ташкилоти раҳбар идораларининг янги таркибини сайлади. Ж. Тожиддинов Қорақалпоғистон журналистлари уюшмаси бошқарувининг раиси этиб, И. П. Добринин тафтиш комиссиясининг раиси қилиб сайланди.

Съездда Қорақалпоғистон Олий Кенгашининг раиси, Ўзбекистон Компартияси Республика Комитетининг биринчи котиби Д. Н. Шамшетов нутқ сўзлади.

ТИЛ ЎРГАНИШ РЕСПУБЛИКА КЕНГАШИНИНГ МАЖЛИСИ

1 август куни Тил ўрганиш республика кенгашининг дастлабки мажлиси бўлди.

Мажлисни Тил ўрганиш республика кенгашининг раиси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби К. Ю. Юсупов олиб борди.

Мажлисда республикани сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан янада ривожлантириш хорижий тилларни кенг ўрганиш тизимини тубдан такомиллаштиришни, ўқувчи-ёшлар ва мутахассисларни жаҳон фани ва техникаси ютуқлари билан бевосита ошно қилиш, уларни оммавий равишда ўқитиш ва хорижий мамлакатларда иш ўрганишларини йўлга қўйиш учун шарт-шароит яратишни тақозо этаётганлиги уқтирилди.

Республика ўқувчи-ёшлари ҳамда мутахассисларини хорижий тилларга кенг кўламда ўргатиш билан боғлиқ муаммоларга алоҳида эътибор берилди. Ташкилий масалалар, шу жумладан Тил ўрганиш республика марказини тузиш, унинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, кадрлар тайёрлаш ҳамда махсус дарсликлар яратиш, шунингдек хорижий тилларни ўрганиш курсларини ташкил этиш тўғрисида гапирилди.

Мажлисда Тил ўрганиш республика кенгашининг аъзолари Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг «Республика ўқувчи-ёшларига ва мутахассисларига чет тилларни кенг кўламда ўқитиш системасини такомиллаштириш ҳамда унинг моддий-техникавий базасини ривожлантиришга оид тадбирлар тўғрисида»ги қарорини бажариш юзасидан ҳал қилишлари лозим бўлган биринчи галдаги вазифалар кўриб чиқилди. Ўзбекистон ССР ҳукуматининг заҳирадаги жамғармасидан ажратилган 2 миллион сўм пулни тақсимлаш тартиби ва улардан муайян мақсад йўлида фойдаланиш омиллари тўғрисида келишиб, таклиф киритиш лозимлиги айтилди. Марказларни ўқитишнинг техникавий воситалари билан жиҳозлаш учун сарфланадиган валюта маблағлари тўғрисида асосланган таклифларни ишлаб чиқиш зарурлиги ҳам айтилди.

Республика кенгашининг мажлисида Ўзбекистон ССР президентлик кенгашининг аъзолари — Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосарлари Э. Самандаров ва Б. С. Ҳамидов қатнашдилар.

(ЎзТАГ).

Литвадаги фожиали воқеаларга доир

● ВИЛЬНЮС. Ўтган кечаси Литвада нисбатан осойишталик бўлди — жумҳурият ички ишлар вазирлиги бугун эрталаб шу хабарни тарқатди.

Соғлиқни сақлаш вазирлигининг маълумотларига қараганда, 31 июлга ўтар кечаси Медининкай постига қилинган ҳужум чоғида жароҳатланган божхона ходимларидан икки кишининг аҳволи ҳали ҳам оғир, ҳозирча ўзгариш бўлгани йўқ.

«Мустақил Литва радиоси» Литва Бош вазири Г. Вагнорюснинг полиция ва божхона ходимларидан олти киши ўлдирилганлиги муносабати билан берган баёнотини эшиттирди. У СССР раҳбарларидан «Литва жумҳуриятининг ҳудудидан СССР Ички ишлар вазирлиги алоҳида вазифа юклатилган милиция бўлинмаларининг террорчи отрядларини ва бошқа жазо бўлинмаларини зудлик билан олиб чиқиб кетишни», «Совет Иттифоқи ҳарбийлари босиб олган Литва радиоси, телевидениеси бинолари ва бошқа биноларни озод қилишни» талаб этди, СССР раҳбариятини «Литва жумҳуриятини билан кечиктирмай амалий музокаралар бошлашга» чақирди.

Литва ҳукумати 500 минг сўм миқдорида мукофот белгилагани хабар қилинади. Бу пул ушбу жиноятни очишда ёрдам берган, қимматли хабар етказган кишиларга тўланади.

Фожиали воқеалар ҳамда шу муносабат билан аҳвол жуда мушкуллашганлиги сабабли бугун Литва Олий Кенгашининг фавқулодда сессияси иш бошлади.

⊙ СОФИЯ. Янги Болгария—Совет шартномасини дарҳол тузиш тўғрисидаги талаб Пловдивда бўлиб ўтган оммавий митингнинг асосий мазмуни бўлди. Болгария социалистик партиясининг шаҳар кенгаши уюштирган бу митингда меҳнат жамоаларининг, «Болгария—Совет Иттифоқи» федерациясининг, жамоатчиликнинг вакиллари қатнашдилар.

Мамлакатларимизни бирлаштирб келган шартномавий муносабатларнинг тақдири тўғрисидаги масала ҳозир Болгария жамоатчилигининг диққат марказида турибди. 1967 йилда тузилган дўстлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги икки томонлама шартноманинг амал қилиш муддати 4 август куни тугайди. Шу сабабли соғлом фикрли сиёсатчилар, жамоатчилик намояндалари Болгариядаги ва Совет Иттифоқидаги ҳозирги сиёсий-иқтисодий воқеликка мос келадиган янги шартнома тайёрлаш соҳасидаги ғайрат, ҳаракатларини кучайтиришни талаб қилмоқдалар.

Болгария социалистик партияси раҳбариятининг аъзоси Петя Шопова митингда сўзга чиқиб таъкидлашича, СССР билан мустаҳкам иқтисодий алоқаларни сақлаб қолиш маҳсулот сотишда қийинчиликларга дуч келаётган мамлакат қишлоқ хўжалиги ва қайта ишлаш саноати учун ҳаётий муҳим аҳамиятга эгадир. Машинасозлик, ундирма ва кимё саноати корхоналари ҳам шундай аҳволда турибди. Уларнинг жамоалари совет хом ашёси ва машина-ускуналарини етказиб бериш билан чамбарчас боғлиқ. СССР билан дўстона иқтисодий алоқаларни сақлаб қолмай яшай олмайдилар.

Митинг қатнашчилари Болгария халқ мажлисига, Президентига ва Вазирлар Кенгашига мурожаатнома қабул қилдилар, унда Совет Иттифоқи билан алоқаларни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашга даъват этилган.

Бозор иқтисодиёти манзаралари

БИРЖАНИНГ ТИҒИЗ КУНЛАРИ

ФАРҒОНА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК МАҲСУЛОТЛАРИ БИРЖАСИДАН РЕПОРТАЖ

Биржа... Кечагина бу сўз бизга антиқа туюларди. Биржа дейилса, бенхтиёр кўзимиз олдида капитализмнинг иллати, зулм ва адолатсизлик намоён бўларди. Москвада дастлабки биржа очилганини эшитиб бир сесканиб кетдик, Тошкентда шундай муассаса эшиклари очилганда бироз ҳушёр тортдик. Мана, энди Фарғонада биржа фаолият кўрсатаяпти.

Охунбобоев кўчасидаги ҳовлилардан бирига «Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари биржаси» деган ёзувли тахтача осилганига ҳеч қанча вақт бўлгани йўқ. Лекин бу масканни истаб, сўраб-суриштириб келадиганлар тобора кўпаймоқда. Биржанинг қароргоҳи ҳам унча муҳташам эмас. Таъсис этувчиларнинг пай бадаллари ҳисобига шахсий ҳовлилардан бири сотиб олинди. Энди бу ерда нарх-наво белгиладиган, маҳсулотлар тури, ҳажми ҳақида маълумот берувчи марказлар ташкил этилаяпти.

Секин-аста биржа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари харид қилиш, айирбошлаш, нарх белгилаш, харидор топиш соҳаларидаги юмушларни ўз тасарруфига олаяпти. Ҳозир бозорда мева-чеванинг нархи аввалги йилларга нисбатан 5—6 баравар ортиқ. Мамлакатнинг шимолий минтақаларидаги нархнаво осмонда. Албатта, бу деҳқоннинг куни туққанидан, пичоғи мой устида эканлигидан далолат. Лекин у пешона тери эвазига етиштирган лукмонҳалолни ўзи ҳазм қила олмаяпти. Баковуллар ҳозиру нозир бўлиб, унинг ризқига, даромадининг мўмайига шерик бўлишаяпти. Кўпгина чайқовчилар «касбини ўзгартириб» сохта деҳқон белбоғини боғлаб олишди. Урокда йўқ, машоқда йўқ бундай фирибгарлар ҳамма нарсага қодиру-нозир. Бир ким қилмиса, КамАЗлару «Алка»лар, совуткичли автопоездлар пайкал бошига тизим бўлиб терилишади, вагонларнинг дарвозаси, самолётларнинг люки ланг очилади. Деҳқонга фойданинг ўндан бири тегса тегади, тегмаса харажатининг ўрни қопланганига шукр қилиб қолаверади. Энг ёмони, олибсотарнинг қўлига тушган маҳсулот ҳеч қандай ҳисоботларда қайд этилмайди. Боғлар тўла мева, пайкаллардан маҳсулот тошиб чиқаман дейди-ю, режа-бажарилмайди, бунёдкорнинг косаси оқармайди.

Энди мева-сабзавот, полиз ва бошқа турдаги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ортган юк машиналари, поездлар, тайёралар биржанинг рухсатисиз вилоят сарҳадидан четга чиқиб кета олмайди. Йўлларидаги назорат бекатларига қатъий топшириқ берилган. Асосий рухсатнома—биржанинг ваколатли қоғози ҳисобланади. Рухсатнома эса асосан маҳсулотга айирбош маҳсулот беришга оид шартномаси борларга берилади. Агар шартнома бўлмаса, деҳқон куйиб қолмайди, харидорни биржанинг ўзи топиб беради. Биржа иш бошлаганидан бери олибсотар чайқовчиларнинг пайтавасига қурт тушди, илдизига болта урилди, насибаси қирқилди.

Биржа май ойининг ўрталарида иш бошлаган эди. Салкам икки ойда 300 га яқин операция бажарилди ёки биржа тили билан айтганда хулоса, рухсатнома берилди. Салкам 4000 тонна сабзавот ва полиз маҳсулотлари, 1750 тоннадан ортиқ мева-чева, 27 тонна асал, 472 тонна консерва маҳсулотлари ва бошқа турдаги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари вилоятда танқис ҳисобланган қурилиш материаллари, турли хил бўёқлар, эҳтиёт қисмлар, юк автомобилларига айирбош қилинди.

Биржада бўлсангиз қизғин иш устидан чиқасиз. Узаро мулоқот, нарх-наво устидаги мунозаралар, ўз манфаатини ҳимоя қилиш учун тортишаётганларни кўриб бозор иқтисодиётининг темир қонунлари ҳаётимизга кириб келаётганлигига гувоҳ бўласиз.

— Биржамиз шартнома шартларининг бекаму кўст бажарилиши, холисона нарх-наво белгилаш, ўзаро манфаатларни ҳимоя қилиш, тайёр маҳсулотлар учун харидорлар топиш, воситачилик ишларини амалга оширишни зиммасига олган, — дейди биржа директори Собиржон Ғофуров. — Агросаноат комплексига қарашли корхоналар, хўжаликлар, томорқа хўжалиги аъзолари, шахсий томорқаларда маҳсулот етиштирувчилар, кооперативлар, кичик корхоналар асосий буюртмачиларимиз, мижозларимиз ҳисобланишади.

Директор билан суҳбат чоғида телефон жиринглаб қолди. Қўнғироқ қилаётганлар Фарғона ўрмон хўжалигининг ходимлари экан. Улар 20 тонна шафтоли, август ойида эса 25 тонна пиёз тайёрлаб бериш имкониятига эга эканликлари, агар маҳсулотни ғўла ёғоча алмаштиришни хоҳловчилар бўлса, шартнома тузмоқчи эканликларини билдиришди. Директор мижозларнинг телефон номерларини қайд этиб олиб, буюртмалар дафтарига кўз югуртирди. Телефон муртатини бураб, зарур номерни терди. Ўрмончиларга Қозоғистондаги «Поликом» тижорат ишлаб чиқариш корхонасида шундай имконият борлигини айтди. Эртасига ўзаро битимни қонуний расмийлаштириш ҳақида келишиб олишди.

Қува районидаги Охунбобоев номли, Димитров номли, Бувайда районидаги К. Маркс номли жамоа хўжаликлари, «Ўрикзор», «Бешариқ» давлат хўжаликлари, Қувасой шаҳар агросаноат бирлашмаси жамоалари биржа билан алоқани йўлга қўйиб олишди. Улар маҳсулотга харидор топиш, юклаш, жўнатиш сингари ишлардан соқит бўлишди. Бу юмушларни биржа ўз зиммасига олди. Яна маҳсулотга товар айирбошлаш билан иш битказиляпти.

Биржа ходимларининг ҳушёрлиги туфайли айрим кўзбўямачилик учун тузилган шартномалар фош этилаяпти. Новосибирск шаҳридаги «Топаз» кичик корхонаси «Интер—Восток» фирмасининг Фарғона филиали билан ўзаро маҳсулот айирбошлаш тўғрисида битим тузган. Лекин шартнома шошма-шошарлик билан номигагина тузилгани аён бўлди. Новосибирскликлар етказиб берадиган арзимаган 220 минг сўмлик лаш-лушларга 2 миллион сўмлик мева, сабзавот айирбошлаш ҳақидаги шартнома тан олинмади. Жўнатишга тайёрлаб қўйилган 80 тонна шафтоли эса бошқа буюртмачиларга етказиб берилди. Ноз-неъмат бунёдкори куйгани йўқ, воситачилар эса тилларини тишлаб қолишаверди.

Қувасой агросаноат бирлашмаси давлат буюртмасидан ташқари консерва маҳсулотлари сотиши мумкинлигини билдирган чоғда, узоқ Сибирдан, Ёқутистондан ёғочга консерва маҳсулотларини айирбошлаш истаги билдирилган телеграмма келиб қолди. Дарҳол мижозлар «қовуштирилди». Ёқутистонга консерва ортган вагонлар йўл олганда, Қувасойга ғўла ёғоч ортган составлар кириб кела бошлади.

Ҳозир Фарғона биржасини мамлакатимиздаги барча манфаатдор ташкилотлар, корхоналар, тайёрлаш-сотиш базалари, кооперативлар яхши билишади. Улар энди моллларига харидор, ўзларига зарур маҳсулот ахтариб юришмайди. Биржага мурожаат қилишса бас: харидор ҳам, зарур мол, товар, маҳсулот ҳам топилади.

Биржа бошқа турдаги воситачилик вазифаларини ҳам бинойидек уддалаяпти. Фрунзе районидаги Охубобоев номли давлат хўжалиги тўрт йилдан бери теплица комбинатини қуришга маблағ тополмайди. Асосий муаммо — иссиқлик - нақд. Чунки хўжалик Қўқон шаҳар иссиқлик тармоғини қуриш учун ер ажратиб берган. Шартномага биноан буғ олиши мумкин. Лекин комбинатни қуришга 8 миллион сўм маблағ керак. Бозор иқтисодиёти даврида бунча маблағ хўжалик хазинасига оғирлик қилади. Нима қилиш керак?!

Шу ўринда ҳам биржа бакор келди. Ленинград ҳарбий округи билан «Сосновий бор» заводи теплица комбинати қуришни, асбоб-ускуналар етказиб беришни ўз зиммасига олди.

Етиштирилган маҳсулот, округнинг ҳарбий самолётларида Нева бўйидаги шаҳарга етказиб берилади. Шунингдек шериклар совхознинг бошқа турдаги маҳсулотларини сотиш, ташиб беришда ҳам ёрдамлашишни зиммаларига олишди. Фойда эса шериклар ўртасида тенг бўлинади. Албатта, бундан биржа ҳам мустасно эмас, у ўз улушини олади.

Биржадан қайтаётганимда почтальон бир даста хат ва телеграммаларни олиб келиб қолди. Директорнинг ижозати билан уларга кўз югуртираман. Манзилгоҳлари турли-туман. Мамлакатимизнинг Европа қисмидан Узоқ Шарқ-қача, сирли Хакасиядан, эртаклардагидек гўзал Таймир ярим оролигача. Шулар ичида олис Чукоткадан келган телеграмма эътиборимни тортди: Анадирь шаҳридаги «Фарида» кичик корхонаси 50 тонна кийик гўшти, парҳез балиқ маҳсулотларига юртимиз ноз-неъматларини айирбошлаш истагини билдиришган экан.

Директор мен билан хайр-хўшни ҳам насия қилиб буюртмалар дафтарини варақлашга тушиб кетди.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

КЎНГИЛ КЎНГИЛДАН СУВ ИЧАР

ОҲАНГАРОН РАЙОН ТЕЛОВ ҚИШЛОҚ СОВЕТИ ВА ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ НОЧОР ОИЛАЛАРГА ЁРДАМ ТАШКИЛ ҚИЛМОҚДА

Қишлоқларда истиқомат қилаётган ночор оилалар, кўп болали оналар, қаровсиз қолган қария ҳамда уруш ва меҳнат ветеранларига меҳр-мурувват кўрсатиш долзарб масала бўлиб турибди. Жумҳурият Президентининг ана шу ҳақдаги фармонлари қониқиш ва хайрихоҳлик билан кутиб олинганлиги боиси ҳам шунда.

Оҳангарон районидаги Телов қишлоқ совети фармон ижросини таъминлашга астойдил киришди. Масала ижроия комитетининг икки мажлиси ва бир сессиясида муҳокама қилинди. Қишлоқда истиқомат қилувчи барча оилаларнинг аҳволи ўрганиб чиқилди. Маълум бўлдики, қишлоқ ҳудудида 26 та ёрдамга муҳтож оила бўлиб, ўндан ортиқ кўп болали оила ночор кун кечирмоқда, боқувчисиз қолган уч қария бор.

Маҳбуба Маражапованинг оиласи катта. Қўша-қўша фарзандларни вояга етказмоқда. Аммо ёлғиз нафақа билан болаларни боқиш, оёққа турғазишнинг ўзи бўлмайди. Шароит зътиборга олиниб, қишлоқ советининг қарори билан оиланинг озиқ-овқат таъминотида имтиёз яратилди.

Музаффар Салимов нафақага чиққанига анча бўлди. Бироқ уйини таъмирлаш учун қўли калталик қилаётган эди. Унинг жонига қишлоқ совети оро кирди. Унга шифер ажратилди. Кўп болали нафақачи Фотима Сунгатуллина, Ўғилой Эрназароваларга ёш болалари учун кийим-бошдан ёрдам кўрсатилди.

— Суягим деҳқончиликда қотган, — дейди тошариқлик кекса нафақачи Ҳаким ота Бойбосов. — Энди кексайиб қолдим. Аммо қишлоқ совети мендақаларни четга суриб қўйгани йўқ. Яқинда уйимнинг томини ёпиш учун 100 дона шифер беришди, ёғоч ва фанер ваъда қилишаяпти. Бундай имкониятдан ёлғиз мен эмас, менинг тенгдошларим Турдибой Йўлдошев, Турғунбой Мадиёровлар ҳам фойдаланишди.

Кишиларга меҳр-мурувват кўрсатишнинг йўриғи кўп. Телов қишлоқ совети ва ижроқўми раҳбарияти буни ночор оилаларни қўллаб қувватлаш орқали ифода этмоқда. Ана шу зайлда одамлар ўртасидаги меҳр ришталарини мустаҳкамлаб бораяпти. Диллар дилга пайванд бўлмоқда. Ўзларига бўлаётган жиддий зътибордан юзлаб одамларнинг кўнгли тоғдек кўтарилмоқда. Уларнинг тилида, дилида фақат шу сўз — «яхшилик бор бўлсин».

МЎМИН ҚАЮМ.

Инсон ва унинг ишлари

ЁНҒОҚЗОР

Насл-насабингиз қаердан, деган саволга Мўмин Шерқулов жиддий қиёфада, ҳатто тантанавор тарзда: «Мадриддан!» дейди. Суҳбатдоши ажабланиб боққанда эса табассум қилганича Испанияга ҳеч қандай алоқадор эмаслигини, Самарқанд яқинидаги қишлоқлардан бири шундай номланишини айтади.

Тошкентда эканлигимдаёқ Шерқулов қайта қуриш оловида тобланиб, яқинда ташкил этилган Тойлоқ райони Ижроия комитети раиси бўлганидан хабар топдим. Уни аввалгидек хушбичим, ҳаттоки бирмунча ёшарган қиёфада кўриб астойдил қувондим.

— Районимиз эндигина ташкил топди, — деди у. — Муаммолар қалашиб ётибди. Айниқса кадрлар борасида. Зотан коммунал хўжалиги идорасига ким етакчи бўлиши ёки савдо-сотиққа ким масъул бўлиши биз учун бефарқ эмас... Муттаҳамлар, давлат мулкига кўз олайтирувчилар илгари ҳам етиб ортарди. Ҳозир эса уларнинг уруғи янада кўпайиб кетди.

Янги лавозимда иш бошлаганидан буён ўтган ойлар ичида у анча иш қилишга улгурди. Раиснинг режасига биноан яроқсиз ерларда ёнғоқзор бунёд этишди. Ҳамфикрлари билан биргаликда у қишлоқларни ободонлаштиришга қатъий киришди ва яқин вақт ичида бир неча минг уйни газлаштириш, қишлоқларни ичимлик сув билан ҳам, ариқ суви билан ҳам тўла таъминлашга қарор қилишди. Айтиш керакки, олисни мўлжаллаб ишга киришилди. Яшириб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Кейинги йилларда биз деҳқоннинг турмуши ҳақида ва у ишлов бераётган ер ҳақида ғамхўрлик қилмай қўйдик. Бу лоқайдлик Самарқанд вилоятини ҳам четлаб ўтмади. Бу ерда бош раҳбар тез-тез ўзгариб турди... Уларнинг ҳар қайсиси ўз дастури ва ислоҳотлари билан келиб, уларни энг зўр деб ҳисоблар эди... Қишлоқлар эса харобалашиб борарди.

Албатта, у ёки бу хўжалик ишончли раҳбар қўлига тушган пайтлари кўп нарса ўзгариб кетарди. Одамлар ўзларига кўрсатилаётган ғамхўрликни пайқаб раҳбарга ишонишар ва иссиқ кунда салқин чашмага интилгандек унга талпинишарди. Шерқуловнинг айтишича, одамларнинг мана шундай қўллаб-қувватлаши туфайли унинг ҳаётдаги мавқеи мустаҳкамлана борди. Ваҳоланки... Ўзбекистонда кадрлар бош-бошдоқлиги юзага келганда кўплаб ҳалол, обрўли раҳбарлар ҳам бегуноҳ жабр кўришди. Лекин Шерқулов бўш келмади.

...Роппа-роса беш йил илгари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси йиғилишларидан бирида Самарқанд райони ҳисобот берди. Ушанда биринчи котиб бўлган Мўмин Шерқулов хавфсирашига асос йўқ эди. Район икки-уч йил ичида қаддини ростлаб, дадил олға босди. Олинаётган фойда бир неча ўн миллион сўмни ташкил этди. У асосан қишлоқни ижтимоий жиҳатдан ободонлаштиришга сарфланди. Лекин, маълум бўлишича, гап районда эмас экан.

Ҳисобот бераётиб, Шерқулов залга кўз ташлади-ю аммо ўтирганларни танимагандек бўлди. Ваҳоланки, уларнинг кўпчилиги икки-уч ой аввалгина унга хушбичим ва ишбилармонлиги, ишчанлиги ва ҳалоллиги билан боқиб, муваффақият тилаб қутлашган, бошқа раҳбарларга уни ибрат қилиб кўрсатишганди. Ҳозир эса уларнинг башараси тош қотган. Чимирилган совуқ қарашларидан ўзига аллақачон ҳукм чиқарилганини пайқади. Нима учун? Буни дарҳол англай олмади. Марказий Комитетнинг районни бир ҳафта тафтиш қилган комиссияси ҳеч қандай иллат топа олмади. Республиканинг бош мафкурачиси, Марказий Комитет котиби Р. Абдуллаева лўкма ташлаганидан кейингина кўп нарса ойдинлашди.

— Шерқулов фақат мактаблар ва болалар боғчалари эмас, балки мачитлар қурмоқда, қабристонда гулзорлар бунёд этмоқда, — деди у киноя билан. — Балки кўп ўтмай марҳумлар руҳига ибодат қилишни ҳам бошлаб юборар?

Котиб «Боғизағон» давлат хўжалиги қариялари ярим йил илгари қишлоқ қабристонини ободонлаштириш ва мачитни таъмирлаш юзасидан илтимос билан ҳузурига келишганини эслади. Оқсоқоллар унга эгилиб таъзим қилишди. Шерқулов уларнинг ҳорғин нигоҳига қараб туриб илтимосларини рад этишга журъат қилмади. Бунинг учун маънавий ҳуқуқи йўқлигини сезди. Иш чувалашишини билса ҳам котиб фахрийларнинг илтимосини қондирди.

Яна бир нарса ёдига тушди. Жумҳурият прокуратураси масъул ходимларидан бири унинг ҳузурига кириб буйруқнамо оҳангда қариндошини кўп маош тўланадиган лавозимлардан бирига ўтказишни талаб этди. Котиб рад қилди. Суҳбатдоши ўзини тутолмай унга дўқ қилди.

Орадан кўп вақт ўтмай район қўмитаси пленумида Шерқуловни лавозимидан олиб ташлашди. У икки ой ишсиз юрди. Шундан сўнг партия XXV съезди номли йирик давлат хўжалик-заводига директор қилиб юборишди. Бу ерда у иқтисодиёт ва ижтимоий соҳада оқсаётган нуқталарни топди. Ўзига хос ғайрат-иштиёқ билан камчиликларни тугатишга киришган пайти Тошкентдан: дарҳол ишдан бўшатилсин деган фармойиш олинди. Шерқулов вилоят деҳқончилик-саноат бошқармасига ишга ўтди. Лекин «меҳрибон»лари буни ҳам унга кўп кўришди. Юқоридан келган навбатдаги фармойишдан сўнг Мўмин Шерқулович Самарқанд қишлоқ хўжалиги илмгоҳининг ўқув хўжалигига агроном бўлиб ишга кирди.

Шу билан унинг сарсонгарчилиги тугармиди ёки йўқмиди, бир нима дейиш қийин. Афтидан, жумҳуриятнинг илгариги раҳбарлари лавозимида қолишганида ўжар табиатли ва мустаҳкам эзтиқодли Шерқуловни тинч қўймаган бўлишарди. Лекин у ҳам ҳар қандай синовларга тайёр эди. Бу инсон ўз хотирасининг энг теран жойларига назар ташлаганида ҳам ҳеч қачон лавозим чўққисига интилмаганлигига ишонч ҳосил қилиши мумкин. Одамлар унга ўзларини, ўз тақдирини ишониб топширган пайтлари у жуда катта масъулият ҳиссини сезарди, холос. Қишлоқда туғилиб вояга етди. Кетмон чопган, бригадирликдан район партия ташкилоти раҳбарлигигача кўтарилган Шерқулов доимо эришилган ютуқлар, нон ва виждон қадр-қийматини эсдан чиқармасди.

Қишлоқ аҳли уни яхши билар, унга ишонар эди. Шу боис жумҳуриятнинг халқ депутатлигига номзодлар кўрсатиш пайти уни эсдан чиқаришмади. Яқиндагина биринчи котиб бўлган одамнинг оддий агроном бўлиб ишлаётганига бефарқ бўлишмади. Мўмин Шерқуловичнинг қадрдон дўсти худди ўша Самарқанд районидаги Энгельс номли жамоа хўжалигининг таниқли бригадири Т. Қудратов сайловда унга рақиб бўлди. Қудратовнинг ғалаба қозонишга ишончи комил эди. Зеро, унинг обрўси ҳам юқори, энг муҳими 20 минг сайловчи биқинида турган эди. Шерқуловнинг қишлоғида эса 10 баравар кам. У кучлар тенг эмаслигини билса ҳам курашга отланиб ғалаба қозонди.

Баъзи бировлар бунга ҳайрон бўлишди. Лекин бу ерда ажабланадиган жойи йўқ. Сайлов арафасида округ аҳолиси олдида сўзга чиқаркан, Шерқулов ваъдабозлик қилиб ўтирмади. Оддийгина қилиб:

— Мана, ҳозир қишлоқларни кезиб чиқдим ва биринчи навбатда ҳал қилишимиз керак бўлган ишларни кўрдим. Ҳа, ёлғиз ўзим эмас, биргаликда ҳал қилишимиз керак!

Одамлар ўз кўз ўнгида вояга етган, улар билан турмушнинг барча сўқмоқларини бирга ўтган кишининг гапига қулоқ солиб, у ўз сўзида туришини англашди. «Самарқанд» агросаноат комбинати бош директори Раббим Қодиров ҳам буни тасдиқлади:

— Шерқулов ҳозирги кунда ҳамма ҳам қодир бўлмаган ноёб лаёқатга эга. У сўзининг устидан чиқади.

...Ушанда Шерқулов район партия қўмитасига етакчилик қилаётганди. Қодиров эса район агросаноат бошқармасида агроном эди. Боғ яратиш тадбирига ҳамма ҳеч ишонавермади. Кўпчилик эса бу хом хаёл бўлиб туюлди. Зотан, атроф саҳрога ўхшарди. Лекин боғ яратиш ишнинг ярми, холос. Қайта ишлаш базасини вужудга келтириш керак эди. Шерқулов билан Қодиров республика, вилоят идораларидаги хоналар эшигини беҳуда қоқишди. Баъзи бировлар хушмуомалалик билан кутиб олишар, лекин ёрдам беришни исташмасди. Бошқалари эса шунчаки кўполлик билан гапимни бўғиб қўйишарди.

Ҳаётнинг ўзи нажот йўлини кўрсатди. Жамоа ва давлат хўжаликлари маблағларини бирлаштиришга қарор қилишди. Ушандан буён ўн йил ўтди. Эндиликда саҳросифат ўлка ўзлаштирилишига ишонмайдиганлар қолмади ҳисоби. Самарқанд атрофида минглаб гектар майдонда боғ ва узумзорлардан иборат яшил ҳалқа вужудга келди. Яқиндагина ташландиқ бўлган жойлардан асфальт йўллар ўтди. Мева-чеваларни қайта ишлайдиган заводлар, цехлар биноси қад ростлади. Ободонлаштирилган янги қўрғонлар пайдо бўлди. Эндиликда юзлаб одамлар иш билан таъминланди. Шу тариқа ажойиб режа ижтимоий муаммони ҳал этишга ёрдам берди.

...Машина ғилдираклари остидаги йўл олдинда кўзга ташланаётган тоғ этаги томон қушдек интилади. Кўп сонли ям-яшил боғлар унга қанот бағишлаётгандек, Ҳосилини кўтаролмаётган дарахт шохлари ерга энгашган. Ёз авжига чиқмоқда. Ҳосил дуруст бўладиганга ўхшайди.

— Мана ўша ташландиқ жойлар, — дея Шерқулов бош ирғади-да, шу заҳоти суҳбатни бошқа мавзуга кўчирди. Ҳозирги пайтда истиқболга ишониш керак. Алғовдалғовли, кескин зиддиятларга тўла давр ҳам ўтиб кетишига ишонаман... Лекин турмуш эскирган тўн эмаски, уни янгироғига алмаштириб бўлса. Вақт, сабр-чидам ва аждодларимиз тўплаган ақл-заковат, халқ тажрибасининг бутун чашмаси маънавий якдиллик, заминга улуғ меҳр керак! Айни мана шу нарсалар бизга малҳам бўлади...

Машина елиб борар, замин бутун гўзаллигини намоён қилаётган эди. Ёнғоқзор унда ям-яшил воҳадек қад ростлаб турарди.

М. БАБИНЦЕВ,
«Сельская жизнь» мухбири.
Самарқанд вилояти, Тойлоқ ноҳияси.
[«Сельская жизнь» газетасининг 1991 йил 1 август сонидан].

САМАРҚАНД ЯНГИЛИКЛАРИ

ҒАМХЎРЛИК МУЖАССАМАСИ

ОҚТОШ шаҳридаги тажриба-синов заводи жамоаси анчадан бери кутилаётган қувонч онларини бошдан кечирди. Нарпай районида биринчилардан бўлиб ташкил этилган «Фарҳод» қурувчилар кичик корхонасининг Ҳасан Раҳимов бошлиқ бригадаси савдо-маиший хизмат бинолари қурилишини тугатди. Заводнинг хотин-қиз ишчилари энди ўзларининг гўзаллик хоналарига эга бўлдилар. Озиқ-овқат ва саноат моллари магазинлари ишлаб турибди. Юз ўринли ошхона ҳам хизмат кўрсатмоқда. Энг муҳими бу ердаги яна бир дўкон корхонанинг ўзида ишлаб чиқариладиган халқ истеъмоли моллари билан савдо қиладиган бўлди.

ВИЛЛИ БРАНДТНИНГ МАКТУБИ

КЎҲНА шаҳардаги Тинчлик музейини дунёнинг ҳамма бурчакларида яхши билишади. Марказий маданият ва истироҳат боғида жойлашган ушбу серфайз маскандаги турли ёдгорликлар, ҳужжатлару мактублар бу ҳақда равшан гувоҳлик беради.

Бу ерда дунёдаги тараққий этган мамлакатлар президентлари, ҳукумат бошлиқларию саркардалардан тортиб Африқо қитъасидаги занжи ўғил-қизларининг мактубу дастхатлари билан танишиш мумкин.

Яқинда музейга Европадаги таниқли жамоа арбобларидан бири, Олмониянинг собиқ канцлери, тинчликни сақлаш соҳасида халқаро Нобель мукофотининг соҳиби Вилли Брандт жанобларидан мактуб келди. Жаноб В. Брандт музей ходимларининг тинчликсеварлик йўлидаги фаолиятларини астойдил маъқуллаб, ўз сурати, дастхати ва эсдалик совғалар йўллаган.

Холмуҳаммад НУР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Айни кунларда Янгийўл районидаги консерва заводи туну кун ишлаб турибди. Корхона ишчиларининг тайёрлаган маҳсулотларига фақат мамлакатимиздагина эмас, Монголия, Венгрия ва Бельгия каби хорижий мамлакатларда ҳам талаб ортмоқда. Завод ишчилари йил бошидан буён режадагидан 600 минг шартли банка ортиқ консерва тайёрладилар.

СУРАТДА: лаборант Азиза Латипова корхонада ишлаб чиқарилган маҳсулотларни намойиш этмоқда.

Ф. ҚУРБОНОВ олган сурат.

СУРХОНДАРЁ ХАБАРЛАРИ

ХОРИЖНИКИ АФЗАЛ-ДА...

ЯҚИНДА Қумқўрғондаги автомобилларга техник хизмат кўрсатиш бўлинмаси маъмурияти 16 минг сўмга Ҳиндистондан бир қурилма сотиб олди. Унинг ичида автомашина кузови бўялади ва қуритилади. Савол туғилади: наҳотки шу оддий қурилмани ҳам Ҳиндистондай мамлакатдан сотиб олсак. Буни мазкур корхона раҳбари Худойберди Худойшукуров шундай изоҳлайди.

Сурхондарёда чанг бисёр. У бўёқчилар ишининг сифатига путур етказади. Ҳиндистондан келтирилган бу қурилма чангни ўтказмайди. Энг муҳими, бу ерда ҳавода учиб юрадиган бўёқ зарраларини сўриб оладиган махсус мослама ўрнатилган. Қурилмада кунига 7-8 машинага бемалол хизмат кўрсатиш мумкин.

СУРХОНДАРЕДА ТУҒИЛИШМАГАН ЭКАН

МАНА бир йилдирки, сурхондарёликлар Гагариннинг қаерда туғилганлигини муҳокама қилмоқдалар. Журналист Сафар Омонқуловнинг аниқ манбаларга таянган ҳолда барчани ишонтириб айтишига қараганда Гагарин Вешқўтонда туғилмаган экан. Аммо шундай бўлса ҳам бу район Гагарин номи билан аталади. Сафар Омонқулов қатори бошқалар ҳам бунга ҳайрон бўлиб туришибди.

Яқинда термизлик адабиёт жонкуярлари Гоголнинг Термизда туғилмаганлигини аниқладилар ва вилоят кутубхонасидан унинг номини олиб, адиб Собир Термизий номи билан атадилар.

МУШТАРИЙЛАР КЎПАЙМОҚДА

ЙИЛ бошида Сурхондарё вилоят автомобилларга техник хизмат кўрсатиш бошқармаси жамоасида «Халқ сўзи» рўзномаси муштарийлари саноқли эди. Ишчи-хизматчиларнинг талаб ва истакларини ҳисобга олган бошқарма маъмурияти 57 нафар кишини обуна қилди. Хўражатларни бошқарма соф фойда ҳисобидан тўлади.

«Халқ сўзи» халқ дарднни ёзаяпти — дейди бошқарма бошлиғи Хушбоқ Тўлаганов. — Бошқа нашрлар тўғрисида фикримни билмоқчи бўлсангиз, ҳозир халқнинг газета ва журналлардан кўнгли совиган. Чунки улар узоқ вақт халқни алдади. Ҳақиқатдан чалғитди. Ҳаётни ёритиш ўрнига, турли бўёқларга бўядилар. «Халқ сўзи» ижтимоий масалаларни холисона ёритмоқда. Ҳаммасини ўз номи билан айтишаётганидан хурсандмиз.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи»нинг мухбири.

Турмуш чорраҳаларида

ШУҲРАТПАРАСТДА ВИЖДОН НА ҚИЛСИН?

Сирдарё ортидаги жамоа хўжалигида Насимжон деган пайвандчи дўстим бор. Раҳбарлар, техника мутахассислари ҳақида гап кетса, доим бош муҳандисни мисол кетирарди.

— Темирнинг «пири», — дерди ихлос билан. — Мотор товушига қараб, қаери бузуқ-тузуқлигини ажратади. Инсон сифатида ҳам покиза йигит. Жамоанинг ҳақиқий жонкуяри.

Яқинда Насимжон билан учрашганимизда ўша муҳандисни суриштирдим. Унинг кайфияти негадир бузуқ эди.

— Бошига етишди, — деди чуқур уф тортиб. — Қилдан қийиқ ахтариб бўшатишди. Раис ёқтирмай қолганди. Сабаби, йиғилишларда камчиликларини шартта айта оладиган битта ўша эди. Ҳақиқат йўқ экан дунёда!

Насимжоннинг сўзларини тинглайман-у, Одилжон ҳақида билганларим хотиримда жонланади...

У институтни битириб қайтгач, аввалига бўлим механиги, кейинроқ бош механик вазифаларида ишлади. Тиришқоқлиги, ташкилотчилиги ҳамда меҳнатсеварлиги туфайли бош муҳандислик вазифасига кўтарилди.

Одилжон ишончни оқлаш учун қатъият билан ишга киришди. Биринчи навбатда жамоа хўжалигининг турли чеккаларида сочилиб ётган машина-механизмларни устахонага йиғиб рўйхатдан ўтказди ва ўз назоратига олди. Кўп йиллар трактор бошқарган механизаторлар ҳам янги муҳандиснинг техникани пухта билишига тан беришади.

Бир гал йўлдан ўтиб бораётганимда тасодифан устахонадан чиқиб келаётган Насимжонни кўриб тўхтадим.

— Юринг, айтганларим беҳуда эмаслигини ўз кўзингиз билан кўриб қўйинг, — деди қадрдоним қўярда қўймасдан.

Катта йўлдан сал ичкарига бурилдик. Атрофи пишган ғишт билан қуршалган кенг майдондаги турли хил тракторлар қишлоқ хўжалиги техникаси кўргазмасини эслатарди. Дарвоза остонасидан бошланиб тракторлар юрадиган йўлнинг икки четида мевали, манзарали дарахтлар қад ростлаган. Рўпарада — устахонанинг нариги четида томига шифер ёпилган узундан-узоқ баланд айвонларда бункерларининг бўёқлари ялтираган терим машиналари ипга терилган маржондек қаторлашганди.

— Кўпи янги сотиб олинганми дейман?

Насимжон менга худди баҳсда ютиб чиққан кишидек жавоб қилди:

— Сиз адашяпсиз, буларнинг келтирилганига ўн—ўн беш йилча бўлган.

— Нима, фойдаланмаяпсизларми?

Шеригим яйраб кулди.

— Фойдаланганда қандоқ! Бошқалар машина теримини кўзбўямачилик билан эплаштириб юрганларида ҳам режани ҳалол бажарганмиз. Масалан, бултурнинг ўзида 60 фоиз ҳосил машиналар кучи билан йиғиштирилган.

— Йўқса, қачон созлаб, артиб-тозалашга улгурдингизлар?

— Бизда машинага зарурат қолмадими, механик-ҳайдовчиларнинг ўзлари созлашга киришадилар. Сифатини комиссия аъзолари талабчанлик билан кўриб, қабул қилиб олишади.

Шу пайт аравачали «Урал» мотоциклини тарилгатганча бир йигит кириб келди.

— Ана Одилжоннинг ўзиниям кўриб кетадиган бўлдингиз.

Бегона одамга кўзи тушган йигит бизга қараб юрди.

Устахонани истироҳат боғига айлантириб юборибсизку, — дедим салом-аликдан сўнг.

— Унчаликмас, оширворди-нгиз, — Одилжон камтаринлик билан қўлини силтади. — Баъзилар тракторчиларни қора мойга беланиб юрадиган касб эгаси, устахонани эса темиртерсак уюми деб ҳисоблашади. Мақсадимиз—ана шу тушунчани йўққа чиқариш колос.

Одилжоннинг ҳикоясидан маълум бўлдики, ташландиқ саройни ҳозир кўраётганимиздай соя-салқин масканга айлантириш осон кечмаган.

Аввал устахона сарой ёнгинасидаги битта трактор аранг айланадиган ҳовлига жойлашган экан бош муҳандис бўлгач, жамоа хўжалиги раҳбарларига ялиниб-ёлвориб, кези келса, тортишиб, неча йиллардан бери қаровсиз ётган саройни қўшиб олишга эришди. Бировнинг кўзига яхши, бировга ёмон кўринган, тракторчиларга ялиниб ва илтимослар қилиб ҳашар уюштирди. Кўпинча ўз чўнтагидан сарфлаб, гоҳо эса вилоятнинг турли хўжаликларидаги таниш-билишларидан мевали ва манзарали дарахтлар, гул кўчатларини келтирди. Бугунги кунда ўртамиёна жамоа хўжалигининг техника устахонасида 300 тупдан ортиқ дарахт, минг тупдан зиёд гул ўсаётганлигига ҳамма ҳам ишонавермас.

Ўтган кузда мевали боғдан олинган ҳосил механизаторларга арзон баҳоларда тақсимланди. Ундан тушган пул эса устахона ҳудудида тикланаётган дам олиш уйи биноси учун сарфланди.

Дам олиш уйи унча-мунча хўжаликнинг маъмурий идорасидан фарқ қилмайди. Йўлакнинг икки тарафида ўнга яқин эшиклар қаторлашган. Бири кутубхона, иккинчиси ойнаи жаҳон томоша қиладиган маданий оромгоҳ. Учинчисида бильярд столи ўрнатилган.

Яна бир ибратли тажрибани айтиб қолишди. Устахонада ишдан чиққан қисмларни ташлаб юбориш таомилда эмас экан. Эскиларини қайта тиклаб уларга иккинчи умр бериш соҳасида колхоз чилангарлари катта маҳорат орттирганлар.

— Бу усул арзимаган нарса учун район ва вилоят марказига боришдек оворагарчиликлардан халос этаяпти, — дейди Одилжон қайта тикланган бир неча қисмни бизга намойиш қиларкан. — Бунга қўшимча равишда трактор ва бошқа механизмларнинг фойдали иш кўрсаткичи бир неча фоиз ошаяпти...

Кутилмаганда Насимжондан эшитган ҳалиги «бошига етишди» деган гап ёдимга тушди.

— Қандай кори-ҳол юз берган ўзи? Бирон жиддийроқ камчиликка йўл қўйдимикин?

— Одилжоннинг дам олиш учун вақти етишмайди. Қачон қараманг — эртаю кеч далада, трактор кетида. Бирор ерда техника панд бердими, механиккдан аввал ўзи етиб боради. Айтдим-ку, боя, тўғрисўзлиги, бетга чопарлиги панд берди, деб. Бош муҳандиснинг обрў-эътибори ошиб бораётганидан чўчиб қолишди.

— Қанақа йўл топди раис уни бўшатишга?

— Одамлар жуда уста бўлиб кетишган. Айниқса бизнинг раисимиз... Келганига энди уч йил бўлди-ю атрофига соясига салом берадиган кимсаларни тўплаб олди. Доим меҳнат интизомини бузадиган, хоҳлаган пайтида, баъзан иш устида ҳам арақхўрлик қиладиган тракторчилардан бирига «Мени сўкди, хизмат мансабидан фойдаланиб ҳақорат қилди» деган мазмунда шикоят ёздириб олди. Аслида ана шу шикоятчининг жамоамизга қўшилганига кўп бўлгани йўқ. Уч кун сабабсиз ишга келмаса, кайф устида тракторни дарахтга уриб олиб шикаст етказса, бошини силаш керакми? Одилжон уни тартибга чақиргани тўғри, бунга биз ҳам гувоҳмиз. Ичиб келса, устахонага киритмасликни қоровулга тайинлагани ҳам рост. Лекин у қаёқдаги туҳмат гапларни қўшибди. Бунинг устига мой етказиб берувчи автомашина ҳайдовчисини ҳам ишга солишибди. Куннинг иккинчи ярмида — ғўзага ишлов бериш қизғин кетаётган вақтда уч-тўрт трактор ёнилғи йўқлигидан туриб қолди. Муҳандис кечикиш сабабини сўраганида «навбат тегмади», дея баҳона қилибди. Ҳолбуки, боласини район шифохонасига олиб борган бир механизаторимиз шоферни шаҳарга кираверишдаги чойхона олдида автомашинасини тўхтатиб қўйиб, улфатлари билан ошхўрлик қилиш учун уриниб юрганида кўрган экан. Ёлғон сўзлаганлиги учун уни муҳандис тузлаган. Бу йигит ҳам раис югурдаклари гижгижлашгани туфайли маъмурият номига бир қулоч ариза ёзган. Қарангки, август ойи ўрталарида кутилмаганда хўжалик аъзоларининг умумий йиғилиши чақирилди. Ҳамма жойда иш қизғин. Кўпчилик шахсий томорқасида банд. Шунинг учун йиғилишга тўпланганларнинг учдан икки қисми мактаб ўқувчиларидан иборат эди. Қолганлари — эллик нафарга ҳам етмайдиган сувчилар, механизаторлар. Йиғилишни очган раис тўпланишдан мақсад ташкилий масала эканлигини айтиб, бош муҳандис устидан шикоят кўпайиб кетганлигини эълон қилди. Шу заҳоти иккала шикоятчига сўз берди. Уларнинг бир-бири билан боғланмаган узуқ-юлуқ гаплари тугагач, ёзган аризаларини ҳам ўқиб эшиттирди. Бошқа ҳеч ким сўзга чиқмади.

— Йиғилиш натижалари бош муҳандисни қайта сайлашимизни тақозо этмоқда, — деди яна ўрнидан қўзғалган раис. — Бу масалада райондагилар билан ҳам келишилган. Тағин ўзбошимчалик қилишаяпти, деб ўйламаганлар. Шу масала бугун кўриб чиқилсин, деган ўртоқлар хоҳлашса, қўлларини кўтариб тасдиқлашсин.

Биринчи бўлиб ўзининг лўппи бармоқлари юқорига чўзилди. Минбарда ўтирган амалдорлар унга эргашдилар. Пастда ўтирган, нима юз бераётганини тушуниб етмаган, кўпчилиги ўқувчилардан иборат йиғилиш қатнашчилари ҳам уларга қўшилишди.

— Энди бош муҳандис қўполлиги, одамлар билан ишлашни уддалай олмаётганлиги учун эгаллаб турган вазифасига нолойиқ деб топилсин, деган таклиф бор. Шу фикрга ким қўшилса, қўл кўтариб тасдиқлаб қўйсин!

Тағин ҳалиги томоша такрорланди.

Воқеа юз берган жойни, унинг иштирокчилари исми шарифларини атайлаб тилга олмадим. Бунга Одилжон ҳеч унамади. Қўйинг, одамлар ҳар хил ўйлашлари мумкин, виждонларига ҳавола, дея розилик бермади. Аслида Одилжон адашди, демократияни ниқоб қилиб олиб, ҳамон буйруқбозлик усулида тўраларча иш юритаётган, ноҳақликка қарши чиқаётганларни устамонлик билан йўлдан четлатаётган шуҳратпараст кимсаларда виждон не қилсин! Бундай фармонбардор раҳбарлар то-кайгача даврон сурадилар? Ўз ишига билимдон, эл жонкуяри бўлган мутахассисларни асрашни қачон ўрганамиз?!

О. ЖУМАНАЗАРОВ.

«ЎЗБЕКИСТОНГА КЎЧИБ БОРСАММИКАН?..»-

Бозорга ўтиш йўлида

УЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ И. КАРИМОВНИНГ «БОЗОРГА ЎТИШ ПАЙТИДА РЕСПУБЛИКАДА ОЧАРЧИЛИК БЎЛМАЙДИ. БИЗ ЎЗИМИЗНИ БОҚИШГА ҲАМ, ЧЕТГА ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ ЧИҚАРИШГА ҲАМ ҚОДИРМИЗ», ДЕБ ЯҚИНДА БЕРГАН БАЁНОТИ МАМЛАКАТДА ТУРМУШ ДАРАЖАСИ ЁППАСИГА ПАСАЙИБ БОРАЁТГАН БИР ПАЙТДА ҒАЛАТИРОҚ ЭШИТИЛАДИ.

Бу сўзлар шунчаки қуруқ ваъда эмаслигига меҳмон бўлиб келганлар ҳайратомуз бир тарзда ишонч ҳосил қилмоқдалар: Тошкентнинг исталган ерида амалда тамадди қилиб олиш мумкин. Худди аввалги йиллардагидек машҳур шарқ бозорларини уюм-уюм тарвузлар, қовунлар, мева-чева, резавор-кўкат безаб турибди. Серобчиликдан кўз қувнайди. Нархи ҳам у қадар баланд эмас.

Бироқ республика аҳолисининг аксарияти ҳамон бечораҳол кун кўрмоқда. Шу ҳисобдан Ўзбекистон ҳукумати ҳозирги иқтисодий, ижтимоий, демократик ва бошқа шароитлардан келиб чиққан ҳолда бозорга ўтиш дастурини ишлаб чиқди. Қисқаси, республика Иттифоқ ҳужжатларидан андоза олмади, бозорга ўтишда ўзининг йўлини белгилашга қарор қилди. Ўзбекистон Олий Кенгаши бозор муносабатлари сари босқичма-босқич ҳаракат ҳақида қарор қабул қилди. Бу йўл марказ белгилаганига қараганда бирмунча олисроқ кўринади, аммо депутатлар оммавий ишсизлик ҳамда бошқа ижтимоий қисувлардан қутулиш мумкин, деб ҳисобламоқдалар, акс ҳолда минтақа учун ҳалокат рўй берган бўлур эди. Ҳозир Ўзбекистонда 600 минг киши ҳеч қаерда ишламайди, аҳолининг тенг ярми (10 миллион киши) бечораҳол ҳаёт кечирмоқда.

Парламент бу йўлни қандай тасаввур этаяпти? Биринчи босқичда кўриладиган чоралар гўё барчага маълум: иқтисодиётни соғломлаштириш ҳамда озиқ-овқат ва саноат моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш. Бироқ бунга қандай эришилиши муҳимроқ. «Бозор биз учун шунчаки эмас, балки мавжуд ҳаволни ўзгартириш воситаси сифатида зарур бўлиб турибди», — деб таъкидлашди республика Олий Кенгаши сессиясида депутатлар.

«Ўзбекча андоза»нинг энг асосий хусусияти — мақсад ва маблағларни аниқ тақсимлашга интилиш мана шунда яққол кўринади. Бозор ҳақида ҳамма жойда гап-сўзлар кўп бўлаётган ва унинг атрофидаги ҳис-туйғулар авжга чиқаётган бир пайтда Ўзбекистоннинг иқтисодий дастури юзакироқ қараганда етарли даражада чуқур ва «бозорча» қилиб тузилмагандек туюлиши мумкин. Парламент қабул қилган ҳужжатларда устун йўналишлар аниқлаб олинди. Бу республика аҳолисининг иқтисодий фаровонлигини ошириш ҳамда уни ижтимоий ҳимоялашдан иборат. Дастурда ўртага қўйилган бошқа ҳамма вазифалар — аҳолининг иш билан таъминланиши, меҳнат унумдорлигининг ўсиши, ишлаб чиқаришни таъмирлаш — ундан кейинги ўринда боради! Ана шу жараёнларни тезлаштириш вазифасини бозор бажариши керак. Моҳият эътибори билан аҳолини ижтимоий ҳимоялашнинг давлат тизими яратилмоқда.

Ўзбекистон ўзини қай тарзда аниқ ҳимоя қилмоқда? Бир йўла ижтимоий ҳимоялашнинг уч босқичи, уч қаватли биноси барпо этилмоқда. Энг юқори қават давлат томонидан бўладиган ёрдам ва кафолатдан иборат, ўртадагиси — ҳокимиятнинг маҳаллий тузилмалари, корхоналар, жамоат ташкилотлари кўрсатадиган мадад. Пастки қаватда эса фуқароларнинг шахсий ташаббуси («ўзинг эпла» қоидаси асосида) амал қилади, бунда яна давлат қўллаб-қувватлаб туради. Учала қават ҳам муҳим ва зарур, бирортаси бўлмаса, бино бузилиб кетади.

Мана шунинг учун ҳам Ўзбекистоннинг биринчи Президенти И. Каримовнинг биринчи фармони кўп болали оналарга бериладиган ойлик нафақаларни икки баравар кўпайтириш ҳақидаги фармон бўлганлиги бежиз эмас. Республика Президентининг тўртинчи фармонида Улуғ Ватан уруши ногиронлари, қатнашчиларига, байналмилал жангчилар ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг оилаларига қўшимча имтиёзлар берилди (хусусан улар турар жой учун ҳақ тўлашдан озод этилдилар). Президентнинг шундан кейин қабул қилинган ҳамма фармонлари ҳам аниқ ижтимоий йўналишга эга. Улар бир даста: турмуш қимматлашиб бориши туфайли ночор аҳволда қолиши мумкин бўлган фуқароларнинг кўпгина тоифалари — болалар, талабалар, пенсионерлар, ўқитувчилар, ўқувчилар ва бошқаларга кўрсатиладиган ёрдам тизимини ташкил этади. Республикада нон ва уннинг нархи аввалги даражада қолдирилганлиги, баъзи озиқ-овқат молларига беш фоизли солиқ бекор қилинганлиги ҳам муҳим аҳамиятга эга.

Чоралар жиддий, аммо ҳозирги кунда улар ҳам камлик қилмоқда, деб ҳисоблашаяпти касаба уюшмаларининг раҳбарлари. Бинобарин, ишончлари комил: маъмурлар билан айрича эмас, балки конструктив ҳамкорлик қилингандагина меҳнаткашларнинг манфаатлари ва ҳуқуқларини ҳимоялаш мумкин бўлади. Бир ой муқаддам Тошкентда Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси ва республика Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши ўртасида бозор иқтисодиётига ўтиш пайтидаги ўзаро мажбуриятлар тўғрисида битим имзоланди.

—Белгиланган чораларни аниқ-пухта амалга ошириш йўли билангина бозор иқтисодиётига кўп ижтимоий йўқотишларсиз ўтишимиз мумкин, — деди менга Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгашининг раиси Б. Алламуродов. — Ҳозирги оғир даврда одамларни қўллаб-қувватлаб туриш учун маблағ керак. Биз ўз куч-ғайратимизни ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, одамларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилашга қаратамиз, касаба уюшмаларининг пуллари санаторийлар ва дам олиш уйлари қурилишига, фахрийлар, байналмилал жангчилар ва Чернобиль АЭСидаги авария оқибатларини тугатишда қатнашганларга (улар бизда 10 мингдан ортиқ киши) сарфлаймиз.

Ўз навбатида республика Вазирлар маҳкамаси кўпдан-кўп ижтимоий масалаларни, биринчи галда маош, пенсиялар, стипендиялар, яшаш минимуми назарда тутилган нафақалар ва товон пулларини ошириш билан боғлиқ масалаларни ҳал этади, энг зарур товарларга — улар минимал истеъмол халтасида юздан ортиқ — 5 фоизли солиқни бекор қилади, касаба уюшмаларига қарашли нотижорат маданий-маърифий ва спорт-соғломлаштириш муассасаларини солиқлардан озод этади.

Битимнинг йигирмадан ортиқ моддаси орасида экологик ҳалокат минтақаси ҳисобланган Оролбўйи аҳолисини ижтимоий ҳимоялаш ҳақидаги бўлим алоҳида ўрин тутади. Жумладан, бу бўлимда соғломлаштириш комплекси, профилакторийлар, санаторий типидаги болалар лагерлари қуриш мўлжалланган.

Жойларда эса ўз навбатида аҳолига ёрдам кўрсатиш шаклларини излашмоқда. Масалан, энг йирик корхоналардан бири — Олмалиқ конметаллургия комбинатида давлат томонидан ҳар бир ишчига бериладиган мажбурий 60 сўмлик товон пулига яна 60 сўмдан қўшиш, бепул овқатланишни йўлга қўйиш имкониятлари излаб топилди. Ўзбекистоннинг кўплаб корхоналарида ана шундай қилинаяпти. Бир тармоққа кирувчи ташкилотлар ва корхоналарнинг ўзаро ёрдами ҳам амалда иш бермоқда.

Ўз-ўзидан равшанки, барча корхоналар ҳам «ортиқча» пулга эга эмаслар, бироқ кам фойда оладиган ёки фойда умуман режалаштирилмаётган жойларда ҳам ўз ходимларига бироз бўлсада, ёрдам бериш чоралари кўрилмоқда, негаки нарх-наво иш ҳақига нисбатан жуда тез ўсмоқда. Жамоат ташкилотлари ҳам четда туришгани йўқ. Яқинда мен одатдан ташқари ҳисобланган бир дўконга кирдим, у ерда кўпгина товарлар камбағалларга жуда арзон нархда, ё бўлмаса, умуман текинга берилаётган экан. Масалан, болалар шиппаги 20 тийин туради, катта ёшдамнинг кўйлаги — бир неча сўм. Ана шу буюмларни олиш учун кўпболали оналар, пенсионерлар, ногиронлар ижтимоий таъминот идорасининг маълумотномасини сотувчига кўрсатишлари кифоя.

«Совға» дўкони республика Меҳр-шафқат ва саломатлик жамғармаси ташаббуси билан очилган бўлиб, у биринчи навбатда кам таъминланган 12 мингга яқин тошкентликка ёрдам кўрсатмоқда. Дўконнинг бир кунлик тушуми баъзан бор-йўғи 20—30 сўмни ташкил этаётганига ажабланмаса ҳам бўлади. Меҳр-шафқат дўкони енгил ва маҳаллий саноат корхоналарининг мададисиз ишлай олмасди. Ана шу тармоқнинг меҳнат жамоалари тежаш ҳисобидан «Совға»га бир неча ўн минг сўмлик маҳсулот ажратиб бердилар. Бу ерга арзонлаштирилган, лекин фойдаланишга яроқли моллар олиб келинмоқда.

● Сотиб олишдан олдин синаб кўриш керак... 1200 сотувчиси, 5 минг харидори бўлган Тошкентнинг энг катта бозори.

Е. БОТИР олган сурат.

РЕСПУБЛИКАДАГИ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯЛАШ ТИЗИМИ ҲАҚИДА БИЛГАН ҲАР БИР КИШИ ЎЗИГА ШУНДАЙ САВОЛ БЕРАДИ

Бугунги кунда хайрия жуда зарур, аммо бозор товарларга тўлдирилмаса, тақсимланадиган нарсанинг ўзи бўлмайди, шунинг учун ҳам республикада тадбиркорлик йўлидаги тўсиқ олиб ташланди. Бу йўл эса асосан ер орқали ўтади. Хусусий мулк эгасининг туғилиш жараёни шубҳасиз қийин кечади. Неча ўн йиллар мобайнида ўзбек деҳқонига ўзи учун ишлашни ман этиб келдилар, хонадонида мол-ҳол сақлашни таъқиқладилар. Мана энди деҳқон ҳам худди шаҳарликка ўхшаб истеъмолчига айланди-қўйди. Республика маъмурлари уни озиқ-овқат ишлаб чиқарувчилар тоифасига батамом ўтказишга қарор қилиб, ташаббусни ҳам ихтиёрларига бердилар: ижод қил, ўйлаб топ, синаб кўр! Бошлаш учун замин бўлиши керак-да, Ўзбекистонда республика тарихида мисли кўрилмаган қарор қабул қилинди: хўжаликлар шахсий қўлларга неча ўн минглаб бузоқ ва чўчқа болалари, уч юз мингдан зиёд қўй ва эчки, 7,5 миллионта жўжа сотдилар. Бинобарин, давлат шахсий хўжалик эгаларига ем-хашакдан ёрдам кўрсатмоқда.

Ўзбекистон ССР Президенти И. Каримовнинг махсус фармонига биноан томорқа майдонлари чорак гектарга қадар кенгайтирилаяпти. Республика зулмга айланиб қолган пахта якка ҳокимлигига барҳам бераяпти, бўшаган ерлар одамларга тақсимланмоқда. Бир ярим миллиондан зиёд оила ҳозирнинг ўзидаёқ томорқали бўлди. Дастлабки натижалар ҳам бор.

Қашқадарё вилоятининг Қарши районидан А. Туронов оиласи ўзига қарашли 21 сотих ерда деҳқончиликни йўлга қўйиб юборди, иккита сигир, ўнлаб қўй боқаяпти. Оиланинг етти аъзоси ўзи етиштирган 6 тонна тарвуз ва қовун, сабзи ва турп, ерёнғоқ, гўшт ва сутни сотиб, қарийб 10 минг сўмлик даромад қилди. Қорақалпоғистоннинг Хўжайли райони фермерлари ўнлаб тонна гўшт, юзлаб тонна сут топширдилар. Уларга ёрдам тариқасида район совхозларида гуруч оқлайдиган ва ун тортадиган тегирмонлар қурилмоқда, демак, ўз ёрма ва унлари бўлади, шунингдек сабзавот, мевалар, консерва қилинадиган кичик цехлар очилмоқда. Ўзбекистоннинг бутун ҳудудида ана шундай ўзгаришлар рўй бермоқда!

Шахсий хўжаликларнинг эгалари, фермерлар етиштирган маҳсулот бозорга келгач, нарх тушмоқда. Масалан, Тошкентдаги нарх-наво Москвадагига қараганда анча паст!

Чет эл инвестициялари ҳамда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисидаги республика қонунларининг пайдо бўлиши билан қишлоқ аҳли яна қандай имкониятларни ишга солиш мумкин экан, деган маънода ён-атрофига синчковлик билан қарай бошлади. Бундай имкониятлар эса оз эмас. Жиззах вилоятидаги Охунбобоев номли совхоз Туркиядаги кўнчилик фирмасига шерик бўлаяпти. Бу хўжалик илгари қўй териларини арзимаган чақага топширарди, эндиликда эса завод қурмоқчи (сарф-харажати ўртада), бир йилдан сўнг 16 мингта пўстин ишлаб чиқаришни мўлжаллаяпти! Айтганча, шундай қилинса, янги иш жойлари ҳам очиладики, бу меҳнат ресурслари тўлиб-тошиб ётган минтақа учун жуда муҳимдир.

Аҳолини ижтимоий ҳимоялаш ҳақида гап кетар экан, ишсизлар ҳақида индамасдан ўтиб бўлмайди. Улар республикада жуда кўп. Ўзбекистон корхоналари ва ташкилотларида 40 мингдан зиёд бўш ўрин мавжудлигига қарамай ана шундай. Аммо бўш ўринларни ҳар ким ҳам эгаллаб кетавермайди — малака, тажриба керак. Республикада «Иш билан таъминлаш» дастури қабул қилинган, у кескин муаммоларни — биринчи навбатда ёшларни ўқитиш, малака ўзгартириш, неча ўн минглаб янги иш жойларини вужудга келтириш сингари масалаларни ҳал этишга қаратилган. Ҳозирча эса меҳнат биржаси тузилаяпти, у ерда ишсизлар рўйхатга олинади. Бекор юрганларга ишга йўлланма берилди ёки қайта ўқишга юборилади. Ўзбекистонда расмий равишда 145 минг киши ишсиз, деб эътироф этилган. Улар ҳар ойда 60 сўм миқдорида нафақа олиб туришибди.

Тошкентда холи турган иш жойлари ва бўш лавозимларнинг биринчи ярмаркаси бўлиб ўтди, унда ўнлаб завод ва фабрикаларнинг вакиллари қатнашдилар. Қизиқ бир ҳолат: ҳатто баъзи вазирликлар бўлим бошлиғи, етакчи мутахассис лавозимларига номзодлар қидиришаётган экан.

Яқингинада Ўзбекистонда аҳолини ишсизликдан ҳимоя қилиш жамоатчилик жамғармаси тузилди. Унга анча-мунча маблағ керак, албатта. Бироқ таъсис конференциясидаёқ унинг қатнашчилари бундай жамғармага дастлабки бадалларни тўлашга тайёр эканликларини билдирдилар.

Андрей ОРЛОВ,

«Известия»нинг ўз мухбири.

Ўзбекистон ССР.

(«Союз» ҳафтаномасидан).

ИШОНЧ КЎПРИГИ

ОЛИЙ ДАРАЖАДАГИ СОВЕТ—АМЕРИКА УЧРАШУВИ МУВАФФАҚИЯТЛИ ЯКУНЛАНДИ

1991 йил июль ойининг охирги икки куни нафақат Совет—Америка муносабатларини барқарорлаштириш, балки жаҳонда тинчлик ва халқлар осойишталигини таъминлаш йўлида қўйилган жуда муҳим қадам сифатида тарихда муҳрланиб қолиши аниқ. СССР Президенти М. С. Горбачев билан АҚШ Президенти Ж. Бушнинг Москвада олиб борган музокаралари, имзоланган шартнома ва ҳужжатларни ҳали сиёсатдонлар миридан-сиригача бутун тафсилотларини таҳлил этиб, узил-кесил хулоса чиқаришлари турган гап. Аммо ҳозирнинг ўзидаёқ бир нарсани мамнун бўлиб қайд этиш мумкин: бошқа келишувларни бир томонга қўйиб турсак ҳам Катта Кремль саройида стратегик ҳужум қуроллари (СҲҚ)ни қисқартириш юзасидан тузилган шартноманинг ўзиёқ ҳеч шубҳасиз Москвадаги учрашувнинг гултожи бўлиб қолади. Бунга асло шубҳа йўқ. Ахир, ўйлаб кўринг, ана шундай битимга эришилгунча озмунча машаққат чекилдими?!

Қуйидаги саналарнинг ҳар бири ўзига хос босқич бўлди бу кунга етгунча:

М. С. Горбачев билан Р. Рейган 1985 йил 19—21 ноябрь кунлари Женевада учрашиб, хавфсизликни таъминлашнинг энг муҳим масалаларини муҳокама қилдилар ҳамда ядро уруши ҳеч қачон бошланмаслиги керак, бундай қирғин-баротда музаффар томон бўлмайди, деган хулосани ошкор айтдилар.

1986 йилнинг 11—12 октябрида М. С. Горбачев билан Р. Рейган Рейкьявикда яна бақамти келишди. Ядросиз дунёни барпо этиш масаласи кўрилди. Совет томони стратегик қуролларни тенг баравар қисқартиш, ўрта ва яқин олисликка учадиган ракеталарни тугатиш таклифини илгари сурди.

М. С. Горбачев 1987 йил 7—10 декабрь кунлари Вашингтонга ташриф буюрди. Ўрта ва яқин масофага учадиган ракеталар бўйича шартноманинг ратификация ёрлиқлари алмашинди, стратегик ҳужум қуроллари бўйича шартнома лойиҳаси кўриб чиқилди.

СССР Президенти 1988 йил 6—8 декабрь кунлари Нью-Йоркда бўлди. У БМТга ташриф буюрди, Бош Ассамблеяда дастурий нутқ сўзлади, АҚШнинг ўз лавозимидан кетаётган Президенти Р. Рейган ҳамда бу ўринга ўтириши лозим бўлган Ж. Буш билан учрашди.

Олий даражадаги амалий мулоқотлар давом этди. 1989 йил 2—3 март кунлари М. С. Горбачев билан Ж. Буш Мальтада «Максим Горький» совет теплоходида учрашдилар.

АҚШ. 1990 йил 30 май — 4 июнь. М. С. Горбачев билан Ж. Бушнинг Вашингтон ва Кэмп-Девиддаги учрашувлари. Савдо битими тузилди, кимёвий қуролларнинг аксарият қисмини тугатиш юзасидан битим, ядро синовини чеклашга доир ҳужжатлар имзоланди. Ҳар икки давлат раҳбарлари стратегик ҳужум қуроллари бўйича келажакда тузиладиган битимнинг асосий қоидалари хусусида биргаликда баёнот эълон қилдилар.

1990 йил 9 сентябрда Хельсинкида М. С. Горбачев билан Ж. Буш халқаро масалалар ва икки томонлама муносабатларни муҳокама қилдилар. Музокараларда Форс кўрфазидаги тангликка катта эътибор берилди.

СССР ва АҚШ президентлари 1990 йил 19 ноябрда Парижда яна учрашиб, ҳар икки томонга дахлдор муаммолар юзасидан ўз нуқтаи назарларини чоғиштириб олдилар.

Лондон. 1991 йил 17 июль. Совет ва Америка олий раҳбарлари бир ярим соат мобайнида амалий мулоқотда бўлдилар. СССР—АҚШ муносабатларининг истиқболлари, «катта еттилик» билан бўлажак учрашувлар хусусида фикр алмашинди. Июлнинг охири — августнинг бошида Ж. Бушнинг СССРга ташрифи ҳақида келишиб олинди.

Мана энди Москва, олий даражадаги яна бир учрашув. Унинг якунларини жаҳон афкор оммаси кўриб-билиб турибди, қизғин муҳокама қилмоқда. Ҳозирданоқ комил ишонч билан айтиш мумкинки, Москва учрашувидан кейин дунё халқлари ўзларини анча енгил ҳис эта бошладилар, келажакка умид ва некбинлик уйғонди.

Стратегик ҳужум қуролларини чеклаш ва қисқартириш тўғрисидаги шартнома имзоланиши тарихий ташрифнинг чўққиси бўлди. Мазкур ҳужжатга М. С. Горбачев ва Ж. Буш қўл қўйдилар. Шу нарса рамзий маъно касб этадики, улар имзо чеккан авторучка бундан аввалги аҳдлашувга биноан тугатилган Совет ва Америка ракеталари металлидан махсус тайёрланган эди. СҲҚга оид шартнома 15 йилгача кучини сақлаб қолади ва янги битим билан алмаштирилмаса, яна шунча муддатга узайтирилиши мумкин.

Хўш, янги шартнома қайси жиҳати билан жозибадор? Унинг асосий моҳияти нимада? Икки оғиз қилиб айтадиган бўлсак, стратегик ядровий қуролларни қисқартириш етти йил давом этади. Шу давр мобайнида Совет Иттифоқи шартномада қайд этилган олисга отувчи қуроллар жамғармасининг 35, АҚШ эса 28 фоизини йўқ қилиш мажбуриятини олишди. Қитъалараро баллистик ракеталардаги жанговар зарядлар тегишли равишда 48 ва 39 фоиз қисқаради. Умуман олганда стратегик ядро қуроллари миқдори салкам 30 фоиз камаяди. Бу муҳим иш жараёни миқёси ва янгилиги жиҳатидан мислсиз қаттиқ назорат остига олинади.

Москвадаги учрашув якунлари ва аҳдлашувларни жаҳон оммавий ахборот воситалари қизғин ва қониқиш билан шарҳламоқдалар. «Совуқ уруш»нинг тугатилиши», «СҲҚ бўйича шартнома ядровий урушнинг олдини олиш йўлида қўйилган жуда муҳим қадам» — чет эл рўзномалари, радиоэшиттиришлари ва телекўрсатувларида ана шундай сифатлашлар берилмоқда.

Айтилганларга шуни қўшимча қилиш лозимки, Москвадаги учрашувнинг якунлари халқаро майдонда янгича мушоҳада юритиш, СССРнинг Ғарбга яқинлашиш, етилган муаммоларни дўқ-пўписа, куч ишлатиш, нафсониятни ўртага қўйиш билан эмас, балки жонли мулоқотлар, музокаралар орқали конструктив, тарзда, бир-бирини тушунган ва имкониятларини ҳисобга олган ҳолда ҳал этишга интилишдан иборат собиқдагидек ташқи сиёсатининг самараси бўлди.

Т. МИРҲОДИЕВ,

«Халқ сўзи»нинг халқаро ҳаёт бўлими мухаррири.

Меҳмон—отангдан улуғ

«ДАМ ОЛАСИЗМИ, МАРҲАМАТ!»

Автобус катта шаҳар остонасига келиб тўхтагач, бекатга тушиб, ҳузурбахш умид ва юракнинг қат-қатида бекиниб турган ҳадик билан дастлабки қадамни ташладим.

Ҳузурбахшлиги шундаки, кўрмаган шаҳарни зиёрат қилиш бахтига мушарраф бўлаяпман. Ҳадикка боис — меҳмонман, бу катта шаҳарда ўз бағрига олувчи меҳрибон топилармикан?!

Ҳамма ўзи билан ўзи овора— гўё қоронғи ўрмонга тушиб қолгансану, қаёққа юрма—мавҳумлик. Мен учун янги бўлган бу шаҳарнинг ажиб қиёфаси кўнгилни бир зум ташвишлардан фориғ қилади. Лекин бу таассуротлар ўз исканжасини юмшата борган сари қандайдир ҳадикка аралаш юмуш юрагимга ғулғула солаверади.

...Зумрад қоронғи ўрмонда узоқ тентираб, бирор бошпана учрамаганидан баттар ваҳимага тушибди. У севимли отасини тополмай, аччиқ-аччиқ йиғлаб, йўл юрибди, йўл юрибди ва, ниҳоят, узоқдан милтираб турган бир чироққа кўзи тушибди-ю, дилида илинж учқунлари порлаб кетибди.

У ўша чироқ хонадон бўлиб чиқишини жуда-жуда хоҳлаган экан ва яқинлашгач, умид қилган нарсасини топганидан дили яйраб кетибди...

Бу сатрларни ўқиган киши беихтиёр эртаклар оламига парвоз қилади, эҳтимол болалигида ўқиган эртак қаҳрамони — Зумраднинг аччиқ қисматини эслаб юрак-бағри эзилади.

Жой тополмай қийналган ва уни йирик-йирик шаҳарлардаги меҳмонхоналарнинг қиёфасига менгзаган кишилар давомини қуйидагича талқин қилиши турган гап: «Бу маконни не-не азоб билан топиб келган Зумраднинг хира чироқ зўрға ёритиб турган деразадаги «Жой йўқ» ёзувини кўриб, тарвузи қўлтиғидан тушиб кетибди...

Шундай ўй-хаёллар гирдобида пешонасига «Ўзбекистон» меҳмонхонаси» деб ёзиб қўйилган даргоҳга яқинлашаман. Фойеда у ёқдан бу ёққа юрган одамларни кўриб илинжим умидга айланди.

Ҳужжатларни расмийлаштирадиган аёлга учрайман. Мудроқ ойимни айтсам тушунмади шекилли, елка қисиб қўйди. Гапимни ўрис тилида қайтардим.

У аввал таассуф билан бўш жой йўқлигини, меҳмонхонанинг ярмида таъмирлаш ишлари кетаётганини тушунтиргани ва ҳам баттарроқ вазиятга тушиб қолганлигимни айтмасам ҳам бўлар.

Аёл узоқдан келганлигимни ва қайта-қайта илтимос қилганимни инобатга олди шекилли, бироз шаштидан тушиб, ҳужжатларимни сўради. Хулласи, амаллаб еттинчи қаватга жойлашдим...

Бу воқеа бундан бир-икки йил олдин бўлган эди. Яқинда йўлим яна шу шаҳарга тушди. Ишончсизлик ила илинж аралаш кайфиятда ўша мусофирхонага кириб бордим. Бу пайт аввалгига нисбатан бутунлай бошқача манзаранинг гувоҳи бўлдим: меҳмонларни қабул қилиб олувчи аёл ҳужжатларимни расмийлаштирар экан, нечанчи қаватни маъқул кўришимни сўради. Мен ишониб-ишонмай ўртанги қаватлардан бирини танладим.

Юмшоқ ўриндиқда масза қилиб дам олар эканман, мижозга бунчалар «чет элчасига» хизмат қилинаётганидан таажжубга тушмасдан қолмадим. Ўзимизда ҳам амалга оширса бўлар экан-ку!

Бу ўзгаришларнинг сабабини Жиззах саёҳат ва истироҳат кенгашининг бош директори Али Алимовдан сўрашни маъқул кўрдим:

— Жиззах шаҳри жуғрофий жиҳатдан тоғ ён бағрига жойлашган, — дейди у. — Ҳавоси мусаффо, дам олиш масканларини қуриш учун қулай. Сангзор дарёси бўйида сайёҳларнинг кўнгилли ҳордиқ чиқаришлари учун ҳамма шароитлари мавжуд бўлган 182 ўринли дам олиш маскани барпо этганмиз. У ерда чўмилиш ҳовузи, чойхона, 70 ўринли видеобар, кабобхона, алоҳида-алоҳида чўмилиш хоналари ишлаб турибди. Дам олиш хоналари асосан бир ва икки ўринли.

Сиз кўриб турган ушбу меҳмонхона 1991 йилда ободон таъмирдан чиққан бўлиб, у 312 ўринга мўлжалланган.

Мақтагулик яна бир муҳим нарса шуки, меҳмонхонамизда 4 та апартамент, яъни данғилама, барча қулайликларга эга хона мавжуд. Ҳозирча у ерда чет элдан келган сайёҳлар қўним топишади, негаки, бугунги кунда валютасиз бир иш битириш мушкул. Келажакда бундай хоналарнинг сонини кўпайтириб, ўз одамларимизни ҳам жойлаштириш ниятидамиз.

— Демак, хоналар тўланадиган пулига қараб тонфаларга бўлинади.

— Ҳа, лекин менимча, бунинг ёмон томони йўқ. Чет эл тажрибаси ва ўзимиз синаб кўраётган экспериментлардан шу нарса маълум бўляптики, бу усул дам олувчиларни тўла қаноатлантираяпти. Мижоз ўз имкониятини ҳисобга олиб, истаганини танлайди. Тўғри, нархи ҳозирча бироз қиммат. Масалан, люкс, яъни телефон, телевизор ва яна бир қанча қулайликларга эга хоналарда яшаш суткасига икки маҳал овқатланиш билан бирга ҳисоблаганда 20 сўм, ярим люкс хоналар 18 сўмга тушмоқда.

Бундан ташқари худди шундай имкониятга эга бўлган икки ва уч ўринли хонада тунаш бир мижозга 14 сўмга тушмоқда. Албатта, бу бироз қиммат, лекин ҳозирги шароитда бундан бошқа чора ҳам йўқ. Аммо биз нархларни ички ресурслар эвазига камайтириш режасини ишлаб чиқмоқдамиз.

Нархнинг ихтиёрсиз равишда ошиб кетаётганига пулнинг қадрсизланиши ҳам сабаб бўлаётир. Масалан, юқорида айтиб ўтилган тўртта кошона хоналаримизда ҳозирча асосан чет элликлар дам олишмоқда. Чунки унинг нархи суткасига 28 сўм. Улар учун бу пул валютада тўлагандан кейин арзимас чақа.

— Чет эллик меҳмонларга хизмат кўрсатишда кадрлар масаласи қийнаб қўймаяптими!

— Дастлаб шундай бўлган эди. Жиззах саёҳатчилар бирлашмаси, яъни «Ўзбекистон», «Сангзор» жўнатиш ва қабул қилиш ташкилоти олти йиллик фаолияти давомида Москвадаги меҳмонхона ходимларини ва экскурсоводларни тайёрловчи махсус институт билан шартнома асосида иш олиб бормоқда. Кадрларнинг каттагина қисми ана шу институтнинг собиқ талабалари. Уларнинг 90 фоизи ўзбек ва рус тилларида, бир қисми эса инглиз тилида бемалол мулоқот олиб бора олади.

Меҳмонхона қошида «Сайёҳ» бўлими мавжуд бўлиб, унинг ходимлари дунёнинг исталган жойидан келган меҳмонларни кутиб олиш ва кузатиш ишлари билан машғул бўлишади.

Меҳмон ва сайёҳларнинг маниший ҳордиқ чиқаришлари учун алоҳида шароитларни муҳайё қилганмиз. Яқинда 21 минг сўмга спорт ашёлари сотиб олинди. Натижада каттагина спорт залини ишга тушириш имкониятига эга бўлдик.

Бундан ташқари иккита буфет, сауна, рангли расмхона, сартарошхона, 80 ўринли ресторан, каттагина кутубхона ҳамиша меҳмонлар хизматида.

Меҳмонларга бундай кенг имкониятларни муҳайё қилишимизда «Госснаб» ва «Ўзбекистон» саёҳат ва истироҳат кенгашининг ёрдами бисёр бўлмоқда. Улар «Ўзбекистон» меҳмонхонасини ва «Сангзор» дам олиш маскани ўз таъминотига олганлар.

Мен Али ака билан хайрлашиб чиқарканман, гўё олтин сандиққа эга бўлган Зумраддай руҳим енгил тортди ва бу муассасанинг 3 марта вимпель, бир қанча фахрий ёрлиқ, пул мукофотлари билан тақдирланганлигининг нақадар ҳалол эканлигига ишонч ҳосил қилдим.

Шаҳарларнинг қиёфаси ўзгараяпти, одамларнинг бир-бирига муносабати ўзгараяпти. Демак, мезбоннинг меҳмонга мулозамати ҳам ўзгараяпти. Насиб этса жумҳуриятимизнинг қай бир бурчагига бориб қолманг, меҳмонхоналарда сизни тавозе билан кутиб олувчи мезбонлар кўпаядиган кунлар яқин.

Пўлат ЖОЗИЛОВ,

«Халқ сўзи» мухбири.

Неъмат АМИНОВ.

МАҚОМ СЎҚМОҚЛАРИДА

Тилга ихтиёрсиз —
Элга эътиборсиз.
А. Навоий.

Жамоа — колхоз идораси ёнидаги ҳовлимиздан чиқиб, **қишлоқ шўроси — қишлоқ советигача** пиёда келдим. Йўл четида турган эдим «Тез тиббий ёрдам» машинаси секин келиб тўхтади. Қарасам, **шароб-май-ароқ-вино** заводида бош муҳандис бўлиб ишловчи қудамиз Асқар аканинг куёви ҳамширасининг турмуш ўртоғи **Ҳаким—табиб — дўхтир — врач** Қосимжон экан. Йўл—бўлсин, деди. **Депара — ноҳия — туман — район** марказигача ола кетинг, дедим. Ўтиринг деди. Орқага — касал ташийдиган замбилга ўтирдим. Бир зумда белгиланган **манзилгоҳ — унвон — адресга** етиб келдик. Қосимжонга раҳмат айтиб, хайрлашдим. **Хўжалик моллари дўкони — хозмаг** ёнидан ўтиб, пештоқига **«Автобусгоҳ»** деб ёзилган янги бинога келдим. Автобус тайёр экан. **Вилоят — водий — ўлка — область** марказига йўл олдим. Бозордан жиянга шўрданак харид қилдим. Сўнг «Алдаркўса» номидаги «Деҳқон бозори» ёнидан **тайёрагоҳ — қўналга — учиш майдони — аэропортга** қатновчи **тез юрар — экспресс** автобусига ўтирдим. Хайрият **тайёра — учқич — самолёт — аэропланга патта — чипта — билет — чек** сероб экан. Дарров биттасини олиб, **жомадон — дипломатни** кўтариб **нарвон — трапдан** юқори ўрладим.

Эсон-омон Тошкентга ҳам келиб тушдим. Ҳамма ёққа давлат тили мақоми берилгани сезилиб турибди. Офарин! Худога минг қатла шукр. Биқинига Тайёрагоҳ — **Москва остонаси (Подмосковье)** деб ёзилган 77- **тез юрар — экспресс** «Икарус»га ўтирдим. Автобус **оилавий пудрат — семейный подряда** ишларкан. Оила аъзоси — **шофёр — ҳайдовчи чипта — чек — билет** бермади. Фрунзе савдо марказида тушиб, ярмарка-савдо растаси орқали Низомий номидаги **олийгоҳ — дорилмуаллимин — пединститутга** етиб келдим. **Тасвирий санъат — рассомчилик куллиёти — факультетига** чиқиб, жиянни суриштирдим. **Ётоқхона — хобгоҳ — обшежитийда** дейишди. У ерда ҳам йўқ экан. Зерикиб кетдим. Ойнасига **«СП»** ва пештоқига **«Рўзномалар»** деб ёзилган дўкончага рўпара бўлдим. Бир чол савдо қилиб турарди. Олифта.

— Журнал борми? — деб сўрадим.

— Менга газета керак.

Чолнинг энсаси қотгандек бўлди. Менга ўхшаш саводсиз ўқувчини биринчи кўриши бўлса керак, тушунтира бошлади.

— Манг, мана бу «Совет Ўзбекистони», «Халқ сўзи», «Ёш ленинчи» булар **рўзнома** дейилади.

— Яхши, берақолинг.

— Энди мана булар «Ўзбекистон адабиёти ва санъати», «Ишонч» «Неделя» — **ҳафталик** ёки **ҳафтанома** дейилади. Яна шунақа газеталар борки, «Муносабат», «Бирлик», «Турон»га ўхшаш, уларни ҳали рўзнома ёки ҳафталик дейишга ҳайронмиз. Чунки, бу нашрлар гоҳида ўн кунлик, гоҳида уч ойлик, ҳатто олти ойлик бўлиб чиқиб туради... Ҳай, майли, буларга ҳам бирорта соф арабча ёки соф форсча ном топилиб қолар...

— Қанақасидан, — деди чол мийиғида кулиб, — журнал ҳам ҳар хил бўлади, оқаси.

— Қанақаси бўлсаям.

— Сизга **ойнома** керакми, **мажалла** керакми, ёки **жарида**?

— Менга **журнал** керак.

— Бўлмаса манг, — деди у «Муштум»нинг янги сонини узатиб.

— Буям ойномами?

— Йўқ, бу ойда икки марта чиқади. Бу — **мажалла. Ойнома** керак бўлса, марҳамат. «Саодат»ни ўқинг...

— Майли, буларни ҳам ўқиймиз, илтимос, бўлса битта **жарида** ҳам топиб берсангиз...

— Нега бўлмас экан, марҳамат, «Ҳаёт ва иқтисод» бор...

Битта **журнал** оламан деб, роппа-роса уч сўм бериб, бирваракайига **ойнома, мажалла,** ва **жарида** олганимдан бошим кўкка етди.

— Бугунги **газеталар** борми?

— **Рўзнома** керакми ёки **ҳафталик**!

— Бугунги **газеталар** борми? — деб сўрадим.

Чолнинг энсаси қотгандек бўлди. Менга ўхшаш саводсиз ўқувчини биринчи кўриши бўлса керак, тушунтира бошлади.

— Манг, мана бу «Совет Ўзбекистони», «Халқ сўзи», «Ёш ленинчи» булар **рўзнома** дейилади.

— Яхши, берақолинг.

— Энди мана булар «Ўзбекистон адабиёти ва санъати», «Ишонч» «Неделя» — **ҳафталик** ёки **ҳафтанома** дейилади. Яна шунақа газеталар борки, «Муносабат», «Бирлик», «Турон»га ўхшаш, уларни ҳали рўзнома ёки ҳафталик дейишга ҳайронмиз. Чунки, бу нашрлар гоҳида ўн кунлик, гоҳида уч ойлик, ҳатто олти ойлик бўлиб чиқиб туради... Ҳай, майли, буларга ҳам бирорта соф арабча ёки соф форсча ном топилиб қолар...

Бекорчиликдан шаҳар айландим. Йўл-йўлакай **вазирлар — нозирлар — министрлар** кабинети ва Олий Кенгаш жойлашган бино олдидан ўтиб халқ таълими вазирлигига кириб чиқдим. Юрагим қуйиб кетди. Вазирлик қуйисидаги **«Музқаймоқ** кафеси»дан **морожна** едим.

Урда орқали «Пахтакор» ўйингоҳига кесиб чиқдим. Мезбонлар «Днепр» жамоасини қабул қилишаётган экан. Ўйин яримлаб қолган. Ҳисоб: бирга-бир! Пойқадамим ёқмади, шекилли, днепрликлар пахтакорчилар дарвозасига иккинчи тўпни уришди. **Ўйингоҳни** ташлаб чиқдим... Аламдан қон босимим кўтарилиб, **таксигоҳга** келиб, такси ёлладим. Ҳайдовчига, тўғри **олийгоҳ — дорилмуаллимин**га ҳайданг, дедим. Тушунмади. **Пединститутга,** девдим, э, бундай демайсизми, ака, деди. Ҳа, шунақа деб ғўлдирадим, тилимизга **давлатгоҳ, олийгоҳ, мақомгоҳ** берилгач, шунақа бўлди, акагоҳ, дедим. У афтимга бир ўқрайиб қаради-ю, яна тезликни оширди. Бир пасда етиб келдик. Яхшиям жияним кутиб турган экан. Буни қарангки, уям **футболгоҳга** тушган экан. Овқатланмоқчи бўлдик. **Кафегоҳга** кирсак, шароби йўқ экан. **Ресторангоҳга** кира қолайлик, дедим. Овқатландик, жиндайжиндай ичиб, **ётоқгоҳга** қайтдик. Вақт алламаҳал бўлган эди. **Хобгоҳга** чўзилиб, бошимга чойшабни тортдим бўлмади. Ётган еримдан **овознигор — радиони** қуйиб, бироз **қўшиқнигор — концерт** эшитдим. Овознигорнинг **унолгич- — сўзолгич — микрофони** яхши ишламас экан, нуқул хир-хир қилади. Ўчириб қўйдим. Сўнг **мизчироқ — стол лампани** ёқиб, чошгоҳ олганим **мажалла — ойнома — жарида, рўзнома, ҳафталик, уч ойлик, олти ойлик**...ларни варақлай бошладим.

ХЎЖА НАСРИДДИН: Ўзининг ҳар томонлама бойлиги, назокати-ю кўркамлиги ила жаҳоннинг довруғи оламга кетган тиллари билан баҳслаша оладиган қадимий ва ҳамиша навқирон ўзбек забонига давлат тили мақоми берилганидан бутун халқимиз каби менинг ҳам бошим осмонда. Бироқ ҳажвчи иним Неъматжоннинг кулганича бор. Айрим сўзлар, айниқса бир қатор атамалар **мошхўрда — каша** бўлиб кетди. Уларнинг қай бири тўғрию, қай бири нотўғри қўлланаяпти, деган саволга жавоб берадиган мард йўқ. Бас шундай экан, бу ишга мутасадди бўлган атамалар **қўмитаси — комитетидаги** ниларимдан жиндек ўпкалашга ҳаққимиз бор. Шундай эмасми, азизлар?

Келинг, бир кулишайлик

ҲАЁТИЙ ҲАНГОМАЛАР

Меҳмондан уй бекаси ийманибгина сўради:

— Кечирасиз, сўраганнинг айби йўқ, кечки овқатга қанақа таомни хуш кўрасиз?

Меҳмон тараддудланиб жавоб қилди:

— Уйимда бўлсам ухлаш олдидан бир пиёла қатиқ ичиб ётаман. Меҳмонда эса, янги сўйилган семиз қўй гўштидан тайёрланган барра кабобни хуш кўраман!

* * *

Бир киши ҳамма нарсани пул билан ўлчайдиган дўстининг гапига эътироз билдириб деди:

— Бойлик ҳеч қачон бахт келтирмаган. Кўпинча пулдор, бадавлат одамлар бахтсиз бўлади!

Унга жавобан дўсти деди:

— Бу гапинг-ку тўғри, лекин йўловчилар билан лиқ тўлган автобусда йиғлагандан кўра, ўзингнинг шаҳсий «Жигули»нгда йираб йиғлаган минг карра яхши-да

* * *

Бир гадо уй бекасидан бирорта кийим садақа қилишни сўради. Шунда уй бекаси унга бир жулдурвоқи шим бериб деди:

— Раҳматли эрим икки ой муқаддам бандалик қилганди. Ундан қолган мана шу шимни олақолинг.

Увадаси чиқиб, титилиб кетган шимни қўлига олган гадо деди:

— Бай-бай! Раҳматли эрингиз ўз вақтида бандаликни бажо келтиргани шундоққина сезилиб турибди!..

* * *

Тезликни ошириб келаётган ҳайдовчини тўхтатган йўл назоратчиси деди:

— Бу йўлда соатига 60 чақирим тезликда юриш керак эди, лекин сиз 80 да келаяпсиз.

— Мени кечиринг, — деди ҳайдовчи зорланиб. — Протоколингизга, соатига 120 километр тезликда келаётганди, деб ёзиб берсангиз.

— Ие, сизга бунинг нима кераги бор?

— Шалаги чиқиб кетган шу «Москвич»имни бозорга олиб чиққанимда сиз ёзиб берган протоколни кўрсатсам харидор сал қимматроққа сотиб олармикан, дейман-да.

Тўпловчи:
М. ТУРСУНБОЙ.

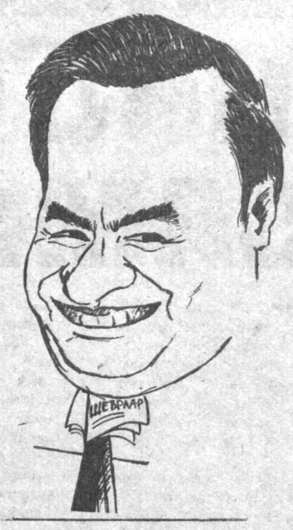

Ҳурматли кулгисеварлар! Ҳажвчи қаламкаш Муроджон Раҳмонни яхши биласиз. Унинг ичакузди асарларини «Ёшлик» альманахларида, республика матбуотида ўқигансиз, қўшиқларини Н. Ҳамроқулов, Ғ. Ёқубов, Ҳ. Жўраев, И. Маллаев ва бошқа санъаткорлар ижросида эшитгансиз. Ҳажвчининг қалами республика радиосининг «Табассум», ойнаи жаҳоннинг «Телевизион миниатюралар театри»да ишлаб юрган чоғларида айниқса чархланди. Шу даврда Муроджон «Муштум» тоғанинг ҳам назарларига тушиб қолган экан, у киши ижодкорнинг «Узр ва ҳузур» номли китобчасини чоп эттирдилар.

Ҳозиржавоб ҳажвчи сўнгги ойларда ёзган бир туркум шеърларини яқинда Хўжа Насриддин бобомизнинг танловларига топширди. Қани, ўқиб кўринг-чи, ўзи кам кулса ҳам ўзгаларни қаҳ-қаҳа оттириш ниятида юрган бу йигитнинг топган-тутгани сизга шояд манзур бўлса.

БИЗНИНГ ДЎКОНДА

Ажаб сирлар бормиш бизнинг дўконда:
Камёб моллар келса, гумдон шу онда,
Қоғозда бор, лекин бўлмас ҳеч сонда,
Инсоф йўқолмаса агар инсонда,
Ҳамма нарса бордир Ўзбекистонда!
Пештахталар бўм-бўш, харидор гаранг,
Сотувчи осмонда, устаси фаранг.
Ҳеч нарса ололмай, асаблар таранг,
Ғам, алам, ташвиш кўп ҳар хонадонда,
Ҳамма нарса бордир Ўзбекистонда!
Ун-гуручлар бирдан қайга йўқолди?
Наҳотки ширкатлар ғарамлаб олди?!
Ҳинд чойин ахтариб, чойхўрлар толди,
Савдо қизиб, лекин қай бир маконда!
Ҳамма нарса бордир Ўзбекистонда!
Фирибгарлик давом этади наҳот,
Қайда у парварда, қайда у новвот?
Халқ ғазабдан дейди: «Чайқовчидан дод!»
Аммо бозор чаққон орқа томонда,
Ҳамма нарса бордир Ўзбекистонда!
Аччиқ қалампир ҳам кимгадир ширин,
Баъзилар мурчни ҳам пуллар яширин,
Хуллас, тополмайсиз излаб, ҳеч бирин.
Ташиб кетилмаса турли томонга,
Ҳамма нарса бордир Ўзбекистонда!

БОЗОР ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Оламда неки бўлса, барчаси бисёр,
Минг хил тусда товланиб, кутар харидор.
Бу ерда жондан бўлак, ҳамма нарса бор,
Бозор, бозор, бо-зо-ор, бозор, бо-зо-ор!
Лекин нарху наводан дил чекар озор!
Ял-ял ёнар атласлар дилни ўйнатиб,
Райҳон, жамбиллар иси атрофни тутиб...
Кўзни олар либослар минг хил товланиб,
Бозор, бозор, бо-зо-ор, бозор, бо-зо-ор,
Лекин нарху наводан дил чекар озор.
Асал экан гилослар, татиб кўринглар,
Ширин-шакар шарбатдан «отиб» кўринглар,
Писта, бодом ё майиз сотиб кўринглар,
Бозор, бозор бо-зо-ор, бозор, бо-зо-ор,
Лекин нарху наводан дил чекар озор...
Бу масканни деҳқонлар этади гавжум,
Ошга масаллиқ тайёр, ширмой нон, узум...
Магазину расталар хизматда ҳар зум,
Бозор, бозор, бо-зо-ор, бозор, бо-зо-ор,
Лекин нарху наводан дил чекар озор.
Истасангиз анжирга тўйдирай аста,
Хоҳланг, жигар кабоб пишар бир пасда.
Марҳабо, зар-зар гилам, хоҳланг, гулдаста,
Бозор, бозор, бо-зо-ор, бозор, бо-зо-ор,
Лекин нарху наводан дил чекар озор.
Бозор ўхшар доимо жўшқин ҳаётга,
Молин қиммат сотганлар қолар уятга!
Чидаб, қўшиқ айтганлар етар муродга,
Бозор, бозор, бо-зо-ор, бозор, бо-зо-ор,
Лекин нарху наводан дил чекар озор...

ҚАЧОН КЕЛАРКИН?

(Баъзи қишлоқ бекатларида йўловчилар жўр бўлиб айтаётган қўшиқ).

Қандай эпчиллар васлига етди,
Қай бахтиёрни манзилга элтди?
Оҳ, бунча ҳам зор, интизор этди,
Қачон келаркин бизнинг автобус?

Эрталабда-ку зич ўтар доим,
Тушлик чоғида қайга бўлар гум?
Оқшомда яна бетоқат ҳар ким,
Қачон келаркин бизнинг автобус?

Умид узмайлик, бўлайлик бардам,
Қайдадир тўхтаб, олар балки дам.
Кайфиятларни бузмасин шу ғам —
Қачон келаркин бизнинг автобус?

На соябон бор — ёғса ёмғир, қор,
На жой — ўтириб кутмоққа бедор.
Эҳ, бекатларда қуриди мадор,
Қачон келаркин бизнинг автобус?

Соатлаб кутсак йўлини пойлаб,
Ўтади гоҳо «бошини бойлаб».
«Гаражга!» — дер чопсак «ҳой-ҳойлаб»,
Қачон келаркин бизнинг автобус?

— Вой, ана келди! Тўхтамас наҳот?
«Кўзин мой босиб» ўтмоқда шаддот!!!
Тушликка кетмиш энди, у, ҳайҳот,
Қачон келаркин бизнинг автобус?

Жуфт-жуфт бўлиб гоҳ «гап»га кетарлар,
«Тирикчилик» деб чапга кетарлар,
Баъзан бир-бирин судраб ўтарлар,
Қачон келаркин бизнинг автобус?

Буларни кимлар этар имтиҳон,
Йўловчига ким яратар имкон?
Токай дош бериб, кутамиз сарсон,
Қачон келаркин бизнинг автобус?!

ҚЎҒИРЧОҚ

(Турли тақинчоқ ва пардоз-андозга ўч аёллар ҳақида)

Маржон-маржон марваридлар бўйнингизда,
Тилло узук, кумуш соат қўлингизда.
Тақинчоққа мунча шайдо бўлибсиз-ей,
Аллақандай занжир камар белингизда...

Қовоғингиз кўм-кўк, гўё қошда қиров,
Ёқтирмасми бўёқларсиз сизни биров?
Бошингизга қушлар уя қурганми, ё,
Нусхангиздан таниш қийин сизни дарров.

Йиғласангиз ранг оқади кўзингиздан,
Упа-элик доғи кетмас юзингиздан.
Сохта чирой завқ берганми ҳеч инсонга,
Қўғирчоқнинг фарқи йўқдир ўзингиздан...

Оғзингизда олтин тишлар шода-шода,
Юзларингиз қизил, нчган гўё бода.
Тирноқ найза, туфли найза, тил ҳам найза,
Киприклар ҳам найза-найза — эмиш мода!

Чипор шиму кўйлак кийиб алламбало,
Тиржаясиз ҳамма сизга ошиқ гўё...
Ўтар умр сатанг, танноз деган номда,
Этиб бўлмас пардоз билан ҳуси даъво!

ҲАЖВ ДАФТАРИДАН

КАЙФ ЎЛСИН

(Бир пиянистанинг ўз бошидан кечирганларини хотирлаб ўтириб, афсусу надомат билан деганлари)

Тўйиб арақ ичволиб,
Кўйлак, шимни ечволиб,
Чўчқанинг ўзи бўлдим,
Лой, балчиқни кечволиб.
Эҳ, кайф ўлсин, кайф ўлсин!

Кўп ичиб бўлиб тентак,
Ҳаммага бўлдим эрмак.
Нохуш шилқимлик қилиб,
Хотиндан едим калтак.
Эҳ, кайф ўлсин, кайф ўлсин!

Ёриб бош — пешонамни,
Ранжитдим ўз онамни.
Мастликда хотиним деб
Атабман ёт санамни.
Эҳ, кайф ўлсин, кайф ўлсин!

Тўғрисин айтсам агар,
Мендан қилар эл ҳазар.
Оғзим ялаб тўйибди,
Бир кун итим Олапар.
Эҳ, кайф ўлсин, кайф ўлсин!

Қайга борсам мен танбал,
Чиқараман бир ишкал,
Шу боис тўй-тўйчиқдан
Қувишар итдай ҳар гал.
Эҳ, кайф ўлсин, кайф ўлсин!

Ҳақоратлаб каттамни,
Чайнаб қолдим латтамни.
Ичиб, ишни унутгач,
Тутқазишди паттамни.
Эҳ, кайф ўлсин, кайф ўлсин!

Нақ қилса арақ қилди,
Қўнимсиз саёқ қилди.
Юз ўгирди эл-юртим,
Отам қарғаб «оқ» қилди!
Оҳ, кайф ўлсин, кайф ўлсин!

Оққа кўчирувчи:
Турсунбой МАҲМУДОВ.

ОБИД АСОМОВДАН ЭШИТИНГ

— Бир куни қурувчи яхши ният билан каттакон бино қурмоқчи бўлибди-ю, аммо Тошкентни кезиб бирорта қазилмаган кўчани топа олмабди. Шунда нажот кўзини тикиб фолбиннинг олдига борибди.

— Холажон, ёрдамингиз керак бўлиб қолди.

— Қани айт, болам, тахтингдан очайми, бахтингдан очайми...

— Кўчадан очинг, кўчадан.

— Бу нима деганинг, болам?

— Мен қурувчиман. Тошкентда каттакон бино қурмоқчиман, лекин шаҳарни қидириб қазилмаган кўча тополмадим...

— Тошкентда сен излаётган кўча бор, аммо хомтама бўлма, сенга айтмайман.

— Нега энди?

— Айтсам, униям қазиб ташлайсан-да, болам.

* * *

— Болалардан ҳар хил қизиқ гаплар чиқиб туради. Бир болакай оти айтилмайдиган ҳашаротнинг расмини олиб келиб, онасидан сўрабди:

— Ойи, бу нима?

— Буни қаердан олдинг, бунинг оти йўқ, ўғлим.

— Нега оти йўқ?

— Оти бор, лекин оти йўқ дейишади.

— Нега энди, оти бору оти йўқ, ёш бола деяпсизми мени?

— Қўймадинг, қўймадинг-да, оти чаён, ёмон чақади, шунинг учун оти айтилмайди, тавба қилдим, тавба қилдим, тушундингми?

— Ҳа, тушундим.

— Хўш, нимага тушундинг?

— Энди тушундим, дадам нега сизни отингизни айтмай, нукул онаси деб чақиришини.

* * *

Афандининг уйида бир ғози бор экан. Бир куни шоҳ мурувват қилиб бирор нарса инъом этармикин, деган ниятда уни сўйиб, пиширибди. Саройга кетаётиб қорни жуда очиб кетган экан ғознинг бир оёғини еб қўйибди. Шоҳнинг олдига ғозни қўяр экан, афанди дебди:

Мана, шоҳим, уйда битта-ю битта ғозим бор эди, марҳамат қилинг. Шоҳ қараса, ғознинг бир оёғи йўқ эмиш. У афандига қараб таажжубини яширолмабди:

— Мулла Насриддин, бу ғознинг битта оёғи қани?

Афанди эса ҳеч иккиланмай жавоб берибди:

— Шоҳим, ҳозир ҳамма ғозларнинг оёғи биттадан, ишонмасангиз, ана— ҳовузингиздаги ғозларга қаранг.

Сарой ҳовузидаги ғозларга қарашса улар чарчаб, бир оёғига суяниб турган эмиш.

— Ана, шоҳим, ҳаммаси бир оёқли, — дебди афанди. Шунда дарғазаб бўлган шоҳ қатта таёқ олиб улоқтирибди. Ғозлар эса жон талвасасида икки оёқлаб қочиб қолишибди. Шоҳ афандига ғолибона қараш қилибди:

— Бу, афандим, оёқлари иккитадан чоғи?

Афанди тап тортмай жавоб қилибди:

— Шоҳим, агар бу таёқни сизга отишганида борми, ўзингиз ҳам тўрт оёқлаб югуриб кетар эдингиз.

Ҳусан ЭРМАТ ёзиб олди.

БОС—Е...

(МИТТИ ҲАЖВИЯ)

— Бу нима?

— Ишчиларнинг маош рўйхати...

— Бизнинг улуш ҳам борми?

— Бор-да, хўжайин, бор — ичида...

Бош бух жимжимадор имзо чекаркан, ишбилармон ходимини мақтаб қўйди.

— Бос-е..., укам, бос-е!..

Алибой Норматов навбатдаги ҳал қилувчи имзо эгаси ҳузурига ҳадиксираш билан кириб борди. Бошлиқ Давлат Камолов ҳужжатларни кўздан кечираркан, қизиқсиниб сўради:

— Дарров ой охирладими-а?

— Эски ой тугади, хўжайин...

— Яхши, — маъқуллади Давлат Камолов. — Ҳа, дарвоқе... — сирли қараш қилди бошлиқ.

— Ичида, хўжайин, ичида,— деди Алибой Норматов етти букилиб.

— Бос-е, ўғлим, бос-е... сира кам бўлма.

Алибой Норматов ҳужжатларни кўлтиғига қистириб ташқарига чиқаркан, иккала кафтини бир-бирига ишқаб «бос-е, бос-е» деб ўзича пичирлаб кассага кирди.

Кассир Ақлбек Избосаров ҳужжатларни опполаркан, сўради:

— Бизнинг улуш нима бўлади?

— Ичида, укам, ичида. Қўрқмай босавер, — деди Алибой Норматов елкасидан оғир юк тушгандек енгил нафас олиб.

Кассадаги одамлар тирбанд, навбат кутардилар. Ақлбек Избосаров навбатдаги кишига имзо чектираркан, дамбадам завқланиб кетарди.

— Бос-е, укам, бос-е...

Алижон ХОЛМАТОВ.

РАССОМ ХАНДАСИ

Иқтидорли мусаввир Рауф Аҳмедовнинг номи кўпчиликка таниш. У ўзбек матбуоти саҳифаларини ўзининг ўткир тиғли, халқ кўнглидаги гапларни очиб берувчи ҳажвий расмлари билан бойитиб келмоқда. Ижод йўлининг ва тақдирнинг барча қийинчиликларини бардош, матонат билан енгиб ўтаётган рассом ҳаётимиздаги баъзи қусурлар устидан кулишга вақт топмоқда. Бу эса унинг келажакка умид билан қарашидан далолат беради. Зеро, умид ҳаммамизни умр сўқмоқларидан омон олиб ўтгусидир.

Рауф Аҳмедов «Халқ сўзи» танловига янги чизилган расмларини ҳавола этмоқда. Уларни баҳолаш Сизга, азиз мухлислар.

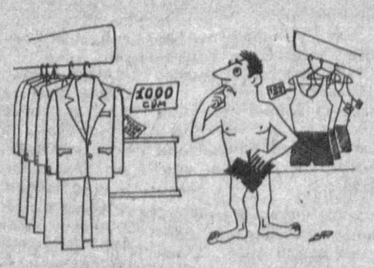

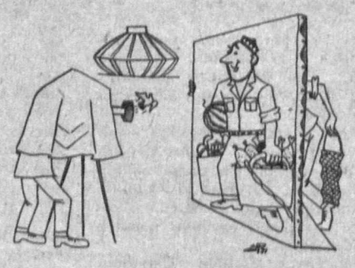

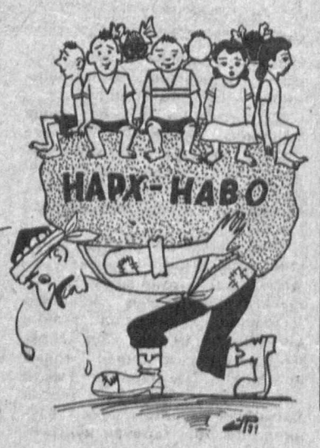

БУГУН: «Народное слово» саҳифаларида

Расмий хабарлар, Тошкентдаги 176-мактабнинг тарих ўқитувчиси Л. Ковшенкованинг ўзбек тили ҳақидаги мақоласи «Шу сонга хат» рукни остида биринчи саҳифада берилган.

Маҳаллий Советлардаги молиявий аҳвол, унинг муаммолари ҳақидаги А. Артёменконинг мақоласини иккинчи саҳифада ўқийсиз.

Учинчи саҳифада «Союз» ҳафтаномасидан Андрей Орловнинг кўчириб босилган «Ўзбекистонга кўчиб борсаммикан!..» сарлавҳали мақоласини, Ю. Казаченконинг «Шанба репортажи»ни ўқишингиз мумкин.

Тўртинчи саҳифада келгуси ҳафтанинг телепрограммаси жойлашган.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Номоз САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТУЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МУАССИС: Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши
МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй
Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ ордени босмахонаси. Тошкент шаҳри. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди — 21.00. Индекс: 64808. Буюртма № 5837.